

Curs de formare: AVOCATUL ELEVULUI - O MODALITATE SPECIFICĂ DE RESPECTARE A DREPTURILOR COPILULUI ÎN ȘCOLI

SUPORT DE CURS

Autori¹:

prof. Nina Cugler, Președinte Executiv, APDD – Agenda 21

prof. Paula Mihai, Inspector școlar, ISJ Buzău

Capitolul I

1. CONVENȚIA NAȚIUNILOR UNITE CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI – CADRU GENERAL ȘI PRINCIPII

1.1. Convenția ONU privind drepturile copilului – de la proiect la realizare

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului a fost adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la **20 noiembrie 1989**. Până la acea dată, drepturile copilului erau incluse în cadrul mai larg al drepturilor omului, înscrise în Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Ideea elaborării unui document special care să cuprindă drepturile copilului îi aparține lui Englatyne Jebb, fondatoarea organizației Save the Children, care a înțeles că există nevoi specifice ce definesc copilul. “Eu cred că va trebui să revendicăm câteva drepturi ale copilului și să acționăm pentru recunoașterea lor universală.” - scria ea, la începutul secolului XX. Englatyne Jebb a sintetizat drepturile copilului într-o declarație de cinci puncte care a fost adoptată de Liga Națiunilor în 1924. Cele cinci puncte au devenit cunoscute ca “Declarația de la Geneva.”

La 20 noiembrie 1959, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Declarația Drepturilor Copilului. Ea cuprindea 10 articole și afirma principiul “interesului superior al copilului”.

Anul 1979 a fost declarat Anul Internațional al Copilului, ceea ce a constituit un moment important pentru elaborarea Convenției. Actualul text al Convenției este rezultatul activității multor state și a unor oameni și organizații care lucrau pentru copii. Munca lor a durat 10 ani, până în 1989, când Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Convenția Drepturilor Copilului.

România a fost printre primele țări care au ratificat textul Convenției prin Legea 18/1990. Până în prezent ea a fost adoptată de 191 de țări, membre ale Națiunilor Unite (cu excepția SUA și a Somaliei).

Conform Convenției, copilul trebuie tratat cu respect, iar statul este obligat să facă eforturi pentru a proteja copiii și a le asigura cele mai bune condiții de dezvoltare. Drepturile conținute în Convenție trebuie să fie aplicate tuturor copiilor, fără nici o discriminare.

Convenția Drepturilor Copilului a contribuit la formarea mișcării internaționale pentru drepturile copilului. În anul 1990 situația copiilor lumii a fost discutată într-un Forum Mondial, iar în luna mai 2002, la New-York a avut loc Sesiunea Specială a Națiunilor Unite dedicată copilului. Lideri din 189 de state au discutat despre progresele înregistrate în ultimii zece ani pentru îmbunătățirea vieții copiilor și au propus soluții pentru ca în următorul deceniu toți copiii să crească sănătoși, educați, capabili să participe la viața comunității.

Statul are obligația de a face cunoscute prevederile Convenției, prin mijloace accesibile și de a raporta periodic Comitetului Drepturilor Copilului al ONU progresele înregistrate pentru aplicarea acestora.

¹ Suportul de curs a fost produs pe baza materialelor bibliografice menționate

1.1.1. Viziunea Convenției

Conform Convenției, prin copil se înțelege orice persoană până la 18 ani (art. 1). În consecință, utilizarea în prezentul material a termenului de copil se referă deopotrivă la tineri adolescenți.

Convenția conține 54 de articole individuale, dintre care 46 detaliază o varietate de drepturi specifice copiilor. Convenția are însă o viziune mult mai largă.

Copiii sunt văzuți ca:

- ființe umane complete;
- purtători ai unor drepturi;
- membri activi ai comunităților locale și ai societății în ansamblul ei.

Fiecare copil este important, indiferent de abilitățile, originile sau sexul său. Părerile și opiniile lor contează.

Convenția a evidențiat **demnitatea, competența, creativitatea copiilor, capacitatea lor de a formula opinii**, de multe ori extrem de serioase și pertinente, în legătură cu aspecte care le afectează în mod direct viața.

În Convenție, părinții și familia sunt văzuți ca protectorii primari ai copiilor cărora ar trebui să li se acorde întregul sprijin posibil pentru a acționa spre binele copiilor lor. **Părinții sunt partenerii cheie în înțelegerea și exercitarea drepturilor copiilor lor.**

Societatea are obligații față de copiii ei. Standardele stabilite în Convenție pentru îngrijirea copiilor sunt acelea pe care orice societate decentă, preocupată de binele și fericirea copiilor ei, și-ar dori să le obțină. **Nu există loc pentru discriminarea copiilor sau pentru abuzul și exploatarea lor.** Nici un copil nu ar trebui să trăiască în sărăcie. Dezvoltarea unui copil trebuie asigurată și încurajată prin educație, asistență medicală și alte servicii care să îi ofere cel mai bun start în viață.

În trecut, copiii erau deseori "invizibili" în familii și comunități, unde interesele lor erau eclipsate. În ciuda procentajului mare pe care îl constituie în populația multor țări, dorințele sau opiniile lor erau rar consultate. În anii '90 această situație a început să se schimbe. Îndreptând atenția spre drepturile copilului, **Convenția a provocat guvernele**, și nu numai, să-și pună sub semnul întrebării presupunerile și **să aprecieze copiii pentru ce sunt azi și nu pentru ce vor deveni mâine.**

În 1990, în cadrul Summit-ului Mondial pentru Copii, guvernanții au semnat o Declarație privind Supraviețuirea, Protecția și Dezvoltarea Copiilor și un Plan de Acțiune pentru implementarea Declarației. Cele două documente au evidențiat problemele care trebuie să fie în atenția guvernanților în următoarea decadă: sărăcia, sănătatea, nutriția, educația.

Deși nu au fost îndeplinite toate obiectivele, în ultimii zece ani s-au înregistrat, totuși, progrese în îmbunătățirea calității vieții copiilor din toată lumea.

În același timp, există multe provocări cărora trebuie să li se facă față în următorul deceniu. **Viețile a milioane de copii sunt puse în pericol datorită sărăciei extreme, a conflictelor armate, SIDA sau a discriminării.**

Pentru a evalua rezultatele obținute, **o Sesiune Specială a Națiunilor Unite** a avut loc în mai 2002 la New-York. Obiectivul său principal a fost de a determina guvernele să întreprindă acțiuni specifice prin care viața copiilor să se îmbunătățească. Un document special numit "**O lume potrivită pentru copii**" (A World Fit for Children) a fost elaborat, cu scopul de a fi discutat în cadrul Sesiunii Speciale. În acesta este înscris interesul superior al copilului. El prevede totodată o lume în care copiii și tinerii să fie priviți ca resursă, să fie forța care să contribuie la o lume mai bună pentru toți.

Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului din 1989 este principala resursă pentru cei care lucrează pentru realizarea drepturilor copiilor.

Convenția oferă instrumente și mecanisme puternice pentru realizarea schimbării în favoarea copiilor, atât în cadrul unei țări, cât și în cooperarea dintre țări. Cadrul holist al CDC reunește într-un singur instrument internațional atât drepturile **civile și politice** cât și drepturile **economice, culturale și sociale**. Se oferă astfel un cadru complet de standarde și principii interdependente care acoperă toate aspectele vieții copiilor. Mecanismele de aplicare și monitorizare ale CRC se numără printre cele mai cuprinzătoare instrumente internaționale. Ele oferă posibilități de acțiune pentru toate agențiile guvernamentale, non-guvernamentale și multilaterale, precum și pentru sectorul privat, mass-media și biserică.

Până la începutul secolului XXI, *Convenția cu privire la drepturile copilului* a reușit să adune în jurul său o gamă foarte largă de susținători. Angajamentul manifestat față de CDC este atât de mare încât documentul este probabil neîntrecut în calitatea sa de instrument **dinamic** pentru realizarea schimbării.

Înainte de adoptarea CDC, promovarea drepturilor copilului cădea în sarcina unui mic grup de agenții specializate. În timpul primului deceniu de existență a CDC, baza de susținere a mișcării globale pentru drepturile copilului s-a mărit foarte mult. O serie de instituții guvernamentale și ale societății civile au început să conlucreze în vederea schimbării, pe baza prevederilor CDC. Pe parcursul celor 17 ani care au trecut de la intrarea în vigoare a CDC, **prin adoptarea unor ținte globale și includerea în agenda de dezvoltare / asistență, drepturile copiilor și CDC au ajuns în centrul politicilor de dezvoltare**. Mutațiile produse în gândirea despre dezvoltare spre o agendă a drepturilor omului au contribuit într-o măsură și mai mare la crearea unui climat în care CRC să influențeze practica și politicile.

Personalul instituțiilor guvernamentale, multilaterale și non-guvernamentale au făcut posibilă participarea copiilor la eforturile depuse în vederea realizării drepturilor lor. Aceste eforturi au fost depuse la diferite niveluri, de la cel al organizațiilor de teren, până la cel național și regional, și chiar la nivel global, așa cum a fost cazul Sesiunii Speciale pentru Copii a Adunării Generale a ONU. De asemenea în 2001, s-a inițiat campania Mișcarea Globală pentru Copii ca o platformă paralelă față de Sesiunea Specială pentru a sprijini și a facilita contribuția copiilor la elaborarea politicilor și structurilor necesare. Astfel, s-a făcut un pas important pe calea realizării drepturilor copiilor.

1.2 Drepturile copilului: o agendă pentru schimbare

Pe parcursul ultimilor 25 de ani, mișcarea globală pentru copii a câștigat în mod constant tot mai mult avânt. Ea a început în anul 1979, odată cu Anul Internațional al Copilului și cu lansarea activității de elaborare a Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (UN CRC).

Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului a fost adoptată în 1989 și a intrat în vigoare în 1990. Tot în anul 1990 a avut loc un Summit Mondial pentru Copii. La acest Summit Mondial, toți șefii de state participanți au convenit asupra necesității de a se atinge anumite obiective până în anul 2000. Aceste obiective veneau în sprijinul CRC, însă nu aveau aceeași anvergură ca CRC (de exemplu, nu se abordau drepturile la dezvoltare și participare ale copiilor).

A trecut deja peste un deceniu de la intrarea în vigoare a Convenției cu privire la drepturile copilului și organizarea Summit-ului Mondial pentru Copii. Ambele au reușit să concentreze atenția lumii asupra copiilor. **Convenția a devenit foarte repede instrumentul privind drepturile omului ratificat de cele mai multe țări în întreaga istorie a omenirii. Prin adoptarea sa aproape universală Convenția a dobândit o legitimitate inegalabilă ca instrument al schimbării.**

Progresele înregistrate în realizarea schimbărilor necesare au fost destul de inegale. În unele situații, și pentru unii copii, s-au făcut foarte multe. În alte situații, rămân probleme a căror soluționare va fi o sarcină deosebit de dificilă. În întreaga regiune, dar și în alte părți ale lumii, continuă să se practice traficul cu copii și femei. De asemenea, există în continuare conflicte care duc la deplasarea copiilor și a altor persoane. „Războiul împotriva terorismului” este folosit ca o scuză pentru a suspenda sau a eroda drepturile tuturor oamenilor. Deși această convenție este un document vizionar, ea trebuie să facă față realităților dure ale lumii reale. Prejudecățile, atitudinile și sistemele care există de mai multe decenii, sau chiar de secole, nu se

pot schimba prea ușor. Pe de altă parte, nici acordurile încheiate la nivel mondial nu sunt neapărat urmate de luarea măsurilor necesare.

Deși aceste probleme continuă să existe, se înregistrează tot mai multe exemple de situații în care se obțin progrese reale. Se câștigă tot mai multă experiență și se acumulează cunoștințe despre modalitatea în care se pot realiza progrese. Progresele înregistrate deja sunt încurajatoare și dau un nou avânt celor care duc această luptă de foarte mult timp. Aceștia întrezăresc acum posibilitatea realizării în practică a viziunii lor despre o lume mai bună pentru copii.

Mai mult, liderii din întreaga lume continuă să încheie acorduri care să orienteze procesul de dezvoltare pe plan internațional. Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM), Summit-ul de la Johannesburg privind dezvoltare durabilă, Conferința de la Monterrey, Documentele strategice privind reducerea sărăciei constituie doar câteva exemple de astfel de acorduri. Guvernele, organismele multilaterale și ONG-urile din perspective diferite constată acum că armonizarea diferitelor acorduri și cadre juridice pentru drepturi a avut o contribuție pozitivă la derularea procesului. În același timp, își dau seama că mai rămân multe de făcut pentru a se asigura că activitățile întreprinse respectă diferitele viziuni și că se acționează în sinergie.

În același timp, se manifestă o gamă tot mai largă de așteptări. Unii copii au devenit conștienți de drepturile lor. Unii pot să-și facă vocile auzite încă de când sunt copii, alții atunci când devin adulți – fie ca părinți, fie ca membri ai electoratului, sau în ambele ipostaze.

Schimbările care păreau imposibile încep să devină posibile. În cadrul bugetelor naționale s-au realocat mici sume pentru dezvoltarea sistemului de învățământ și asigurarea accesului unui număr mai mare de copii la educație. S-a alocat timpul necesar și se dezvoltă diferite deprinderi și competențe pentru a se putea acționa în susținerea interesului superior al copiilor. În luarea deciziilor se ține tot mai mult seama de opiniile copiilor, ceea ce asigură un impact mai bun al schimbărilor efectuate. Prima generație de eforturi și-a arătat deja roadele. S-ar putea ca după două generații să privim în urmă și să ne întrebăm cum am putut permite efectuarea unor cheltuieli care nu erau menite să susțină un bun comun atât de evident cum este realizarea unei lumi cu adevărat demne pentru copii.

1.3 Convenția Drepturilor Copilului în România

România a întreprins reviziri vaste ale legislației domestice pentru a fi în conformitate cu Convenția. Au fost adoptate legi noi în domeniul învățământului, al protecției sociale a copilului în dificultate, legislația din domeniul adopției, a copilului cu nevoi speciale, unele capitole din dreptul familiei, respectiv din codul penal, legea administrației publice locale etc.

Prima Strategie Guvernamentală în domeniul drepturilor copilului, aprobată în 1997, a vizat perioada 1997-2000 și a marcat începutul reformei sistemului de protecție a copilului în România. Atunci s-au luat primele măsuri pentru reformarea cadrului legislativ, pentru descentralizarea activităților de protecție a copilului, restructurarea și diversificarea instituțiilor de protecție a copilului, dezvoltarea alternativelor de tip familial pentru protecția de tip rezidențial, precum și pentru prevenirea părăsirii copiilor.

Efectul imediat al adoptării noii legislații a fost înființarea, în toate județele țării și în cele șase sectoare ale municipiului București, a Comisiilor pentru protecția copilului și a serviciilor publice specializate pentru protecția copilului (denumite Direcții pentru protecția copilului).

Descentralizarea activităților de protecție a copilului nu s-a limitat la înființarea comisiilor și a serviciilor publice specializate subordonate consiliilor județene sau consiliilor sectoarelor municipiului București. Instituțiile de protecție a copilului, cu diferite subordonări ierarhice la nivel central, au fost și ele transferate în subordinea consiliilor județene sau a consiliilor sectoarelor municipiului București, fiind incluse în structura serviciilor publice specializate.

După procesul de descentralizare, **instituțiile de tip vechi de protecție a copilului au fost restructurate.** În același timp, au fost create alternative de tip familial pentru protecția de tip rezidențial a copilului, precum și servicii de prevenire a părăsirii copiilor. Instituțiile clasice de mare capacitate (între 100 și 400 de locuri) au fost restructurate, în încercarea de a le reduce capacitatea și de a le modula, pentru a-i oferi mai mult spațiu fiecărui copil în parte, într-un mediu cât mai apropiat de cel familial. Însă, după ce s-a conștientizat că acest

demers nu era de ajuns pentru reintegrarea copiilor în viața comunității, a început **procesul de închidere a instituțiilor de tip vechi**. În paralel au fost create servicii alternative pentru protecția copiilor aflați în dificultate. Astfel, la sfârșitul lunii iunie 2006, existau aproximativ 600 de servicii alternative funcționale, inclusiv centre maternale, centre de zi, servicii de asistență și sprijin pentru tinerii provenind din centrele de plasament, centre de consiliere și sprijin pentru copii și părinți, servicii de prevenire, din perioada prenatală, a abandonului copilului, centre de zi și centre de recuperare pentru copii cu dizabilități, servicii pentru copiii străzii, consiliere și sprijin pentru copiii victime ale abuzului, maltratării, neglijării și a violenței în familie.

În anul 2004 a fost adoptată **Legea unică a copilului (272/2004)**. Schimbări s-au produs și în asigurarea cadrului instituțional și administrativ. Crearea unei instituții unice, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului asigură un cadru unitar pentru promovarea, respectarea și garantarea tuturor drepturilor copilului, astfel cum sunt ele stipulate în Convenția Drepturilor Copilului.

Legea nr. 272/2004 introduce în România o nouă viziune asupra copilăriei. În lege se stipulează că **drepturile copilului fac parte din categoria drepturilor omului**. Printre elementele de noutate se numără următoarele:

Spre deosebire de legislația anterioară, care conținea dispoziții doar pentru copiii aflați în dificultate și care aveau nevoie de măsuri de protecție, legislația actuală își extinde prevederile asupra **tuturor copiilor** acoperind astfel majoritatea situațiilor în care se poate găsi un copil.

Legea subliniază că **părinții sunt primii responsabili pentru creșterea, îngrijirea și dezvoltarea copilului**. Pentru îndeplinirea responsabilităților lor, părinții au dreptul să primească sprijinul necesar din partea comunității și a autorităților locale.

Legea continuă **procesul de descentralizare** prin transferarea unor atribuții și servicii de la nivel județean la nivel local (la nivel de comune, orașe, municipii). Pe lângă întărirea capacităților autorităților locale, acest proces reprezintă soluția pentru înființarea și diversificarea serviciilor pentru copil și familie cât mai aproape de domiciliul acestora. Un serviciu important la nivel local este reprezentat de Serviciul public de asistență socială (SPAS). Acest serviciu are atribuții multiple, printre care identificarea situațiilor de risc, prevenirea separării copiilor de părinți, precum și monitorizarea situației copiilor din respectiva unitate administrativ-teritorială. La nivelul sectoarelor municipiului București, responsabilitățile SPAS sunt preluate de Direcția generală de asistență socială și protecția copilului (DGASPC).

De asemenea, legea promovează **calitatea** în activitățile de protecție a drepturilor copilului (prin stabilirea mecanismelor de inspecție și licențiere a serviciilor pentru copii).

Legea pune accent pe prevenirea separării copilului de familie. România a ales să interzică plasarea copiilor sub vârsta de 2 ani în servicii de tip rezidențial. Acest plasament va fi permis doar în cazul în care copilul suferă de un handicap sever și este dependent de servicii specializate de protecție de tip rezidențial;

Problema specifică a copiilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului și sunt supuși riscului de excluziune socială este și ea abordată de noua lege. În vederea sprijinirii integrării tinerilor în societate și a dobândirii unui loc de muncă, aceștia pot beneficia de protecție specială și după împlinirea vârstei de 18 ani, chiar și atunci când nu își continuă studiile, pe o perioadă de doi ani.

Legea interzice orice formă de pedeapsă corporală aplicată copiilor.

Legea promovează colaborarea între instituții și specialiști pentru sprijinirea familiei și a copilului, în vederea maximizării eforturilor de prevenire, precum și pentru promovarea unei noi abordări a copilului și a copilăriei.

Legea **se fundamentează în mod explicit pe cele patru principii ale Convenției**: interesul superior al copilului, nediscriminarea, supraviețuire și dezvoltare, opinia și participarea copilului.

1.4 Drepturile omului – drepturile copilului

Valorile și principiile care stau la baza ideii de drepturile omului au o vechime de milenii. Ele sunt adânc înrădăcinate în filozofiile și gândirea religioasă a culturilor și civilizațiilor din întreaga lume.

Procesul de înglobare a acestor valori și principii într-un drept internațional a început acum câteva secole. Deși pe parcursul ultimelor două secole nivelul angajamentelor internaționale a crescut, ceea ce numim noi acum "drepturile omului" este o realitate relativ recentă. Sistemul actual de instrumente internaționale privind drepturile omului nu are decât puțin peste 50 de ani, și domeniul continuă să evolueze. Mai trăiesc în lume mulți oameni care își amintesc de o vreme când nu exista nici un fel de cadru internațional pe baza căruia statul putea fi tras la răspundere pentru nedreptățile comise împotriva indivizilor.

Ca reacție la eșecul Ligii Națiunilor și la cel de-al doilea război mondial, a fost înființată Organizația Națiunilor Unite. Sistemul actual de instrumente internaționale privind drepturile omului a fost instituit prin Carta Națiunilor Unite din 1945. În articolul 1 se afirmă că unul dintre scopurile Organizației Națiunilor Unite este: *„Dezvoltarea unor relații prietenești între națiuni pe baza respectului pentru principiul egalității de drepturi și autodeterminării popoarelor”*.

Deoarece Carta nu era destul de explicită și nu ajuta la rezolvarea situațiilor cu care omenirea s-a confruntat în timpul războaielor, **în 1948 s-a adoptat Declarația universală a drepturilor omului (DUDO)**.

Conceptul de drept internațional s-a definit mai clar ca rezultat al atrocităților care au avut loc în timpul celor două războaie mondiale din prima jumătate a secolului XX.

Primul organism internațional, Liga Națiunilor, nu a reușit să contracareze invaziile pornite de Germania și Italia în anii '30. În urma acestor invazii, s-a încercat exterminarea unor întregi populații, cum ar fi evreii și romii, precum și handicapații mental. Tratatul inuman la care au fost supuși prizonierii atât în Europa cât și în Asia în timpul celui de-al doilea război mondial a justificat crearea unui sistem de drept și instituții internaționale prin care se putea preveni comiterea unor noi abuzuri împotriva oamenilor.

Declarația universală a drepturilor omului proclamată în 1948 era un document al cărui scop consta în a ghida și reglementa interacțiunile dintre state și cetățenii lor. Scopul urmărit era ca omenirea să poată merge mai departe pe calea dezvoltării în loc să se afunde tot mai mult în niște războaie îngrozitoare.

Primele instrumente internaționale privind drepturile omului s-au bazat pe experiența producerii unor mutații semnificative cu privire la ce constituia sau nu un comportament acceptabil între stat și individ. Progresele în instituirea unor "reguli ale războiului" și în abolirea sclaviei au fost înregistrate prin elaborarea unor instrumente de reglementare care s-au bucurat de o tot mai largă acceptare internațională.

În cei 50 de ani care au urmat după proclamarea Declarației, posibilul progres în încorporarea principiilor privind drepturile omului în abordările privind dezvoltarea umană a fost împiedicat de diferențele ideologice dintre Est și Vest și de tensiunile din timpul războiului rece. Idealurile DUDO au fost dezvoltate mai departe, însă în acest scop a fost nevoie de două convenții internaționale. Una s-a referit la drepturile economice, sociale și culturale, iar cealaltă la drepturile civile și politice din anii '60. A mai trebuit să treacă un deceniu până când s-a obținut susținerea necesară pentru intrarea în vigoare a acestor documente. Această "încetinire" a procesului s-a manifestat pe parcursul a aproape 30 de ani. Mulți au fost dezamăgiți de faptul că viziunea formulată la nașterea Organizației Națiunilor Unite evolua atât de încet.

"Războiul rece" nu s-a încheiat decât la sfârșitul secolului XX. Odată cu globalizarea și cu dezvoltarea comunicațiilor la nivel mondial, valorile și principiile demnității umane care stau la baza drepturilor omului au început să înflorească din nou. **Drepturile au început să fie integrate în mod expres în procesele dezvoltării umane.** Până la sfârșitul secolului XX, specialiștii din domeniul dezvoltării au ajuns să înțeleagă cât de important era să fie orientați spre om, spre afirmarea acestuia și spre democrație.

În același timp, în a doua parte a secolului XX am asistat la **recunoașterea pe scară tot mai largă a ideii că perioada copilăriei are o importanță esențială pentru dezvoltarea potențialului optim al unui ființe umane.**

În comparație cu adulții, copiii erau invizibili. De la toate nivelurile, se manifestau față de copii prejudecăți și atitudini care au dus la o lipsă generală a sprijinului pentru supraviețuirea și dezvoltarea copiilor. În multe

situații, prin deosebita vulnerabilitate a copiilor la violență, exploatare și abuz, se compromitea orice posibilitate a acestora de a se bucura de copilărie.

Primul document privind drepturile omului în care s-a făcut referire la situația specială a copiilor a fost **Declarația privind drepturile copilului**. Ea a fost adoptată de Liga Națiunilor în 1924, ca urmare a privațiunilor extreme la care au fost supuși copiii Europei în timpul primului război mondial.

Avându-și rădăcinile în reconstrucția de după primul război mondial, procesul de elaborare a unui instrument privind drepturile omului specific copiilor (și mamelor) a ajuns la o etapă importantă, când în Declarația Universală a Drepturilor Omului fost inclus următorul text: „*Mama și copilul au dreptul la îngrijire și asistență speciale. Toți copiii, fie că s-au născut în cadrul unei căsătorii sau în afara acesteia, se bucură de aceeași protecție socială.* (art. 25)”.

Nou înființata Organizație a Națiunilor Unite a preluat Declarația privind drepturile copilului, proclamată de Liga Națiunilor, și a continuat să îmbunătățească documentul. **Declarația Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului** a fost proclamată în 1948. Declarația avea intenții bune, însă nu avea suficientă forță juridică.

Cu 11 ani mai târziu, în 1959, Adunarea Generală ONU a adoptat **Cea de-a doua Declarație cu privire la drepturile copilului**. Declarația era formată din 10 articole, iar principiul orientativ al interesului superior al copilului a fost adăugat pentru cei care aveau responsabilități cu privire la educația și îndrumarea copiilor. Din nou, s-a dat glas unor intenții onorabile, însă declarația nu a fost sprijinită și nu avea putere juridică.

Când 1979 a fost proclamat Anul Internațional al Copilului, susținătorii cauzei copiilor au început să lucreze la transformarea declarației din 1959 într-un tratat de drepturile omului pentru copii, cu valoare juridică. Polonia a propus elaborarea unei Convenții pentru copii.

Convenția cu privire la drepturile copilului a fost elaborată pe parcursul următorilor 10 ani. Au fost reuniți diferiți experți, pentru a identifica factorii necesari pentru asigurarea supraviețuirii și dezvoltării depline a tuturor copiilor.

În sfârșit, în 1989, după negocierile purtate între reprezentanții ONU, Convenția cu privire la drepturile copilului a fost gata pentru a fi semnată. A intrat în vigoare la 2 septembrie 1990 – aceasta a fost cea mai rapidă adoptare a unui tratat privind drepturile omului.

La baza actualei mișcări globale pentru drepturile copilului stă recunoașterea statutului special al copiilor și copilăriei în dreptul internațional. S-a formulat deja o viziune pentru viitor care a fost acceptată de toate țările, toate culturile și toate generațiile. **Copiii sunt ființe omenesti și au drepturi ale omului**, așa cum sunt ele definite în Declarația Universală a Drepturilor Omului. Noțiunea de drepturi ale omului este aceeași pentru copii și adulți, însă Declarația formulează unele drepturi cu mai multă forță decât s-ar putea aplica la copii.

Mai mult, exercitarea drepturilor copilului definite Convenție poate diferi de modul în care adulții își exercită drepturile. De exemplu, toți oamenii au dreptul la muncă. Acest drept trebuie să fie modificat pentru a se potrivi cu vârsta și situația copilului. Deși chiar și adulții ar trebui să aibă dreptul de a nu fi supuși unor pedepse inumane sau degradante, ceea ce ar fi o pedeapsă acceptabilă pentru un adult, ar putea de fapt pune în pericol viața unui copil!

De ce este necesară cunoașterea Convenției Drepturilor Copilului?

În procesul transformării Convenției Drepturilor Copilului în realitate, cunoașterea prevederilor acesteia reprezintă prima etapă. Fără o înțelegere profundă a semnificației și a implicațiilor fiecărui articol în parte, drepturile copilului nu pot fi respectate și promovate. De multe ori, **încălcarea drepturilor copilului are ca punct de plecare necunoașterea acestora**.

Drepturile copilului trebuie cunoscute de către toți cei care au răspunderi în creșterea, îngrijirea și educarea copilului, dar și de către beneficiarii direcți ai acestora: copiii.

1.5 Evenimente semnificative în promovarea drepturilor copilului

1.5.1. Campania *Spune da pentru copii*: Cele 10 imperative pentru copii

1. Să nu excludem nici un copil
2. Să punem copiii pe primul loc
3. Să avem grijă de toți copiii
4. Să luptăm împotriva HIV/SIDA
5. Să încetăm abuzurile și exploatarea copiilor
6. Să-i ascultăm pe copii
7. Să-i educăm pe toți copiii
8. Să-i protejăm pe copii de război
9. Să protejăm Pământul pentru copii
10. Să luptăm împotriva sărăciei: să investim în copii

1.5.2 Mișcarea globală pentru copii

Termenul pentru atingerea obiectivelor stabilite de Summit-ul Mondial pentru Copii era anul 2000. Prin urmare, obiectivele stabilite la Summit-ul Mondial trebuiau să fie evaluate la hotarul dintre secole, pentru a se putea întocmi noi planuri. S-au făcut planuri și pentru a se profita de această ocazie pentru a se reînnoi eforturile depuse în interesul copiilor. În perioada 2001-2002 s-au organizat o serie de activități și evenimente conexe în acest scop.

Unul dintre aceste evenimente a fost Consultarea regională a organizațiilor societății civile, organizată la București, România, în aprilie 2001, unde s-a elaborat documentul *O regiune demnă pentru copii*.

Mișcarea globală pentru copii a fost gândită ca o campanie internațională care să pregătească o sesiune specială a Națiunilor Unite unde urma să se ia un nou angajament față de copii.

Campania a fost denumită *Spune da pentru copii*. Scopul campaniei a fost de a da ocazia doritorilor să-și exprime sprijinul pentru cele 10 acțiuni fundamentale (denumite imperative) necesare pentru îmbunătățirea vieții și bunăstării copiilor și tinerilor din toată lumea. S-au adunat declarații din diferite localități din întreaga lume, atât prin Internet, cât și în cadrul unor campanii la nivelul comunității unde s-au folosit formulare pe hârtie.

O regiune demnă pentru copii

O regiune demnă pentru copii este o viziune pentru copiii care trăiesc în regiunea Europei Centrale și de Est, a Țărilor Baltice și a Comunității Statelor Independente. Realizat pe baza unui larg proces de consultare desfășurat în rândul organizațiilor societății civile din regiune care se ocupă de drepturile copilului, documentul a fost coordonat de Grupul de lucru al ONG-urilor regionale privind Mișcarea Globală pentru Copii, în el fiind integrate puncte de vedere consemnate în urma consultărilor cu diferite ONG-uri din țările din întreaga regiune. Textul a fost convenit la reuniunea de Consultare regională a organizațiilor societății civile organizată la București în perioada 8-10 aprilie 2001. Este o agendă pentru un nou secol, elaborată cu peste un deceniu după adoptarea aproape universală a Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, și reprezintă o chemare clară la acțiune într-o serie de domenii cheie de politică și practică.

1.5.3 Și conducătorii lumii „Spun da' pentru copii”

În perioada 8-10 mai 2002 s-a organizat Sesiunea Specială pentru Copii a Adunării Generale a Națiunilor Unite, cea mai importantă reuniune internațională privind copiii din ultimul deceniu, la care s-au înregistrat peste 7000 de participanți. La această reuniune, națiunile lumii s-au angajat să realizeze o serie de obiective în vederea îmbunătățirii situației copiilor și tinerilor.

Sesiunea Specială a reprezentat un moment de cotitură. A fost prima astfel de sesiune dedicată exclusiv copiilor, și prima la care printre delegații oficiali s-au numărat și copii. Sesiunea a fost organizată pentru a se putea analiza progresele înregistrate de la Summit-ul Mondial pentru Copii din 1990 și pentru a da un nou avânt angajamentelor globale față de drepturile copiilor.

Aproximativ 70 de șefi de state, prim miniștri și reprezentanți ai acestora, precum și oficialități de rang înalt au venit la New York pentru a participa la Sesiune. Patru guverne au decis ca reprezentanții care s-au adresat Adunării Generale în numele țărilor lor să fie tineri (Olanda, Norvegia, Suedia și Togo).

Mai mult, Sesiunea Specială a beneficiat și de prezența unei pleiade extraordinare de lideri mondiali. Pe lângă reprezentanți ai guvernelor, la reuniune au participat reprezentanți din parte organizațiilor non-guvernamentale, a unor grupări culturale, academice, comerciale și religioase. Au participat și personalități remarcabile cum ar fi Nelson Mandela și Bill Gates, Jr.

În declarația sa de deschidere a Adunării Generale, Secretarul General al Națiunilor Unite, domnul Kofi Annan, s-a adresat copiilor lumii.

„Noi, adulții, am eșuat lamentabil în ceea ce vă privește pe voi, copiii,... Unul din trei copii suferă de malnutriție înainte să ajungă la vârsta de cinci ani. Unul din patru copii nu a fost imunizat împotriva nici unei boli. Aproape unul din cinci copii nu merge la școală... Noi, adulții, trebuie să inversăm sensul acestei serii de eșecuri.”

Carol Bellamy, Director Executiv al UNICEF, s-a făcut ecoul aceleiași preocupări privind necesitatea de a accelera ritmul progreselor pentru copii.

„Dacă vrem să eliminăm sărăcia, precum și instabilitatea pe care o generează, trebuie să începem prin a investi în tinerii noștri. Îi rog din tot sufletul pe liderii diferitelor țări să analizeze cu multă seriozitate situația copiilor la nivel național. Sunt cuprinși toți copiii în școală? Sunt toți copiii protejați de boli? Sunt copiii feriți de abuzuri, exploatare și violență? Din păcate, știm deja care este răspunsul la aceste întrebări. Știm că avem multe de făcut.”

La dezbateră în plen din cadrul Adunării Generale au luat cuvântul un număr impresionant de reprezentanți ai guvernelor - 187. Liderii lumii au făcut inventarul progreselor înregistrate în favoarea copiilor de la Summit-ul Mondial pentru Copii din 1990. Marea lor majoritate au fost de acord cu concluziile formulate de Secretarul General al Națiunilor Unite în raportul său de la sfârșitul deceniului, intitulat *Noi Copiii*. În raport se spunea că în deceniul analizat se realizaseră multe lucruri, însă mai rămăneau foarte multe de făcut. Vorbitorii la conferință au declarat că pentru ei, Sesiunea Specială era un semn al speranței, iar documentul adoptat, **O lume demnă pentru copii, era un angajament al comunității internaționale de a întreprinde acțiuni comune pentru a aborda problemele presante și a construi o lume demnă pentru copii.**

Aceștia au fost de părere că documentul promovează un nou set de obiective, care au fost definite de participanții la Sesiunea Specială.

1.5.4 O lume demnă pentru copii

Momentul culminant al Sesiunii Speciale l-a constituit adoptarea oficială a documentului său final, *O lume demnă pentru copii*. Această nouă agendă a fost adoptată pentru – și împreună cu – copiii lumii din aproximativ 180 de țări. Ea cuprinde 21 de obiective și ținte specifice pentru următorul deceniu. Dedicarea unei perioade de peste 2 ani procesului de ajungere la un consens asupra acestor obiective și ținte a permis elaborarea unei agende solide pentru viitor. **Agenda se concentrează asupra a patru priorități esențiale: promovarea unei vieți sănătoase; asigurarea unui învățământ de calitate pentru toți; protecția copiilor împotriva abuzului, exploatării și violenței; și combaterea HIV/SIDA.**

Prin acest document, liderii lumii se angajează să ducă la bun sfârșit aspectele rămase neîncheiate din agenda Summit-ului Mondial pentru Copii din 1990, și să atingă alte noi scopuri și obiective, mai ales cele cuprinse în Declarația Mileniului a ONU. În agendă s-a reafirmat obligația care le revine liderilor în promovarea și protecția drepturilor fiecărui copil. De asemenea, s-au recunoscut standardele juridice stabilite de Convenția cu privire la drepturile copilului și Protocoalele opționale la aceasta. Documentul cheamă întreaga societate să se alăture mișcării globale. Prin această mișcare se urmărește construirea unei lumi demne pentru copii, ea bazându-se pe o chemare la acțiune în 10 puncte care au format nucleul central al campaniei Spune da pentru copii.

În **Planul de Acțiune** din cadrul documentului *O lume demnă pentru copii* se stabilesc trei rezultate care trebuie atinse în mod necesar:

- **un start cât mai bun în viață pentru copii,**
- **accesul la un învățământ de bază de calitate, inclusiv la învățământul primar gratuit și obligatoriu, și**
- **șanse cât mai mari pentru copii și adolescenți pentru ca aceștia să-și poată dezvolta capacitățile individuale.**

Documentul lansează o puternică chemare la acțiune în sprijinul familiilor, pentru eliminarea discriminării și abordarea problemei sărăciei. Chemarea de a asuma un rol activ este adresată unei game largi de actori și parteneri, printre ei numărându-se și copiii, părinții, familiile și alte persoane care au copii în ocrotire; administrațiile locale; parlamentari; ONG-uri; sectorul privat; lideri religioși, spirituali, culturali și ai comunităților indigene; mass media; organizațiile regionale și internaționale; și persoanele care lucrează cu copiii.

De asemenea, Planul de Acțiune reafirmă obiectivele și țintele anterioare relevante pentru copii care au fost susținute de summit-urile și conferințele mondiale, printre ele și Summit-ul Mileniului al Națiunilor Unite. Planul de Acțiune cuprinde 21 de obiective pentru copii în cele 4 domenii prioritare de acțiune. Obiectivele sunt considerate un pas esențial spre realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului adoptate în 2000 de liderii mondiali care au participat la Summit-ul Mileniului.

„Am învățat din reuniunile anterioare că stabilirea obiectivelor reprezintă un pas esențial. Dacă avem obiective, avem pentru ce să luptăm. Fără ele, nu avem cum să ne măsurăm succesele și eșecurile.”
Patricia Durrant, Președinte al Comitetului Pregătitor pentru Sesiunea Specială.

Pentru a se atinge aceste obiective și ținte, documentul *O lume demnă pentru copii* îndeamnă la mobilizare și la alocarea unor noi resurse suplimentare la nivel național, dar și internațional. El sprijină acțiunile îndreptate spre realizarea țintelor și acțiunilor convenite, cum ar fi Inițiativa 20/20 și alocarea de către țările industrializate a unui procent de 0,7% din Produsul Național Brut (PNB) pentru asistența oficială pentru dezvoltare și realizarea unor parteneriate locale.

Documentul se încheie cu o secțiune privind acțiunile ulterioare și evaluarea, care pot facilita implementarea acțiunilor și asigura monitorizarea, revizuirea periodică și raportarea necesare. UNICEF i se cere să pregătească și să disemineze informațiile existente cu privire la progresele înregistrate.

Ce urmează...

Deși la Sesiunea Specială pentru Copii a Națiunilor Unite s-au realizat multe lucruri, iar Adunarea Generală a adoptat documentul O lume demnă pentru copii prin consens, acesta a fost doar începutul activităților care trebuie întreprinse în secolul XXI. Vor trebui elaborate și puse în aplicare Planuri Naționale de Acțiune pentru copii. Îndeplinirea promisiunilor făcute și asigurarea realizării, respectării și protecției drepturilor copilului fac parte dintr-un proces permanent.

1.6 Exerciții/Aplicații

Drepturi și Responsabilități

- Scopul este de a-i face pe participanți să înțeleagă că pentru fiecare drept din Convenția ONU există și responsabilități ce decurg din acel drept.
- Modul de lucru:
- Se pregătesc 12 fișe, fiecare din acestea cuprinzând câte un drept al copilului.
- În grupe de lucru li se va cere participanților să discute despre responsabilitățile care sunt asociate și decurg din dreptul respectiv. Rezultatul discuțiilor din grupe va fi prezentat în plen de către un reprezentant al fiecărui grup.

Exemplu:

Articolul 12 al Convenției ONU menționează dreptul copilului de a-și exprima liber opinia. Din acest drept decurg și anumite responsabilități, cum ar fi: să asculte **opiniile** celorlalți, să le respecte opinia, să dialogheze civilizată, să își susțină părerea, exclusiv prin argumente etc.

Gruparea drepturilor cuprinse în Convenție, relevante pentru proiectul „Avocatul elevilor”, într-o ordine prioritară, astfel:

	1		cel mai important
	2	2	foarte important
3	3	3	important
	4	4	mai puțin important
	5		cel mai puțin important

Grupurile își vor prezenta variantele în plen și își vor motiva selecția.

Adulți / copii. Respectarea drepturilor copilului

- Se împarte grupul în 4 subgrupe. Fiecare grup va răspunde uneia dintre următoarele întrebări:
Ce le spun adulții copiilor?
Ce le fac adulții copiilor?
Ce le cer adulții copiilor?
Ce gândesc adulții de spre copii?
- Grupurile își vor prezenta concluziile în plen.
- Se va face o comparație cu principiile și standardele Convenției ONU cu privire la drepturile copilului

Drepturile omului – drepturile copilului

- Se împarte grupul în 4-5 subgrupe
- Fiecare subgrup va analiza un număr de drepturi din fișa comparativă a DUDO și CDC și va răspunde la următoarele întrebări:
 - Ce aspecte ale drepturilor cuprinse în acest articol se aplică cel mai direct la copii?
 - Ce s-ar mai pute adăuga pentru a se asigura protecția deplină a copiilor?
- Rezultatele vor fi prezentate în plen

Fișă de informații – Comparație între Declarația Universală a Drepturilor Omului și CDC

Drepturi ale omului	Drepturi ale copilului	Prevederi din CDC care nu apar în mod concret în Declarație
Art. 1 – Toți sunt egali	Art. 2 – Nediscriminarea	Art. 8 – Dreptul la identitate
Art. 2 - Nediscriminarea	Art. 2 - Nediscriminarea	Art. 9 – Dreptul copiilor de a nu fi separat de părinții săi decât în cazul în care această separare este în interesul superior al copilului
Art. 3 – Dreptul la viață, libertate și securitate personală	Art. 6 – Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare; Art. 11 – protecția împotriva transferului ilegal și nereturnarea	Art. 19 – Protecția împotriva abuzurilor
Art. 4 – Interzicerea sclaviei și servituții	Art. 36 – Protecția împotriva altor forme de exploatare	Art. 20 – Dreptul la îngrijire alternativă al copiilor fără familie
Art. 5 – Interzicerea torturii, a tratamentelor sau pedepselor crude, inumane sau degradante	Art. 37 – Protecția împotriva torturii și a tratamentelor sau pedepselor crude, inumane sau degradante	Art. 21 – Dreptul la adopție
Art. 6 – Recunoașterea persoanei în fața legii	Art. 12 – Dreptul la vârsta minimă a răspunderii penale	Art. 23 – Drepturile copiilor cu dizabilități
Art. 7 – Toți oamenii sunt egali în fața legii	Art. 12 – Dreptul la justiția juvenilă	Art. 25 – Dreptul copilului la revizuirea periodică a plasamentului și tratamentului său
Art. 8 – Oricine se poate adresa instanței pentru a obține reparații pentru încălcarea drepturilor sale	Art. 12 – Dreptul la justiția juvenilă	Art. 30 – Drepturile copiilor care aparțin minorităților / ale copiilor autohtoni
Art. 9 – Protecția împotriva arestului, detenției sau exilului arbitrar	Art. 12 – Protecția împotriva arestului, detenției sau exilului arbitrar	Art. 33 – Protecția împotriva abuzului de droguri
Art. 10 – Dreptul la un proces echitabil și public	Art. 12 – Dreptul la intimitate respectat deplin în toate etapele desfășurării procedurii judiciare	Art. 34 – Protecția împotriva exploatării și abuzului sexual
Art. 11 – Presumția de nevinovăție până la stabilirea vinovăției; protecția împotriva condamnării atunci când acțiunea comisă un era un act penal la momentul comiterii	Art. 12 – Presumția de nevinovăție până la stabilirea vinovăției; protecția împotriva condamnării atunci când acțiunea comisă nu era un act penal la momentul comiterii	Art. 35 – Protecția împotriva vânzării, răpirii și traficului
Art. 12 – Protecția intimității	Art. 16 – Dreptul la intimitate	Art. 38 – Protecția copiilor

		afecțați de conflictele armate
Art. 13 – Libertatea de circulație	Art. 10 – Intrarea sau părăsirea unui stat în vederea reunificării familiei	Art. 39 – Dreptul la reabilitare
Art. 14 – Dreptul la azil	Art. 22 – Drepturile copiilor refugiați	
Art. 15 – Dreptul la cetățenie	Art. 7 – Dreptul la un nume și la cetățenie	
Art. 16 – Dreptul de a alege în privința căsătoriei; egalitatea între bărbați și femei în privința căsătoriei	Art. 12 – Respectul pentru opiniile copilului	

5. Copii și adulți – o analiză a nevoilor

Partea A. Care sunt nevoile unui copil?

1. Participanții sunt împărțiți în grupuri mici. Fiecare dintre grupuri desenează un contur mare al unui copil, îi pune un nume, iar apoi decide asupra calităților mentale, fizice, spirituale și caracteriale pe care ar dori să le aibă acesta ca adult (de ex., să fie sănătos, să aibă simțul umorului, să fie bun). Aceste calități sunt scrise în interiorul conturului. De asemenea, pentru a reprezenta aceste calități ideale, participanții pot folosi simboluri (de ex., cărți pentru a simboliza educația).
2. În afara conturului, membrii grupului trebuie să menționeze resursele umane și materiale de care va avea nevoie copilul pentru a dezvolta aceste calități (de ex., pentru a fi sănătos, copilul va avea nevoie de hrană și de servicii de sănătate).
3. Fiecare grup va pune produsul muncii sale pe perete și va “prezenta” celorlalți noul membru al comunității, explicând calitățile alese. Deoarece fiecare dintre aceste calități reprezintă o nevoie care este legată de un drept, unul dintre membrii grupului va citi cu voce tare articolul relevant din versiunea simplificată a CRC.
4. Discutați trăsăturile comune majorității afișelor:
 - Care au fost nevoile care au apărut cel mai frecvent? De ce?
 - Au existat nevoi care nu au fost menționate decât o dată sau de două ori? Trebuie să fie considerate și acestea importante pentru toți copiii?

Partea B. Comparație între nevoile copiilor și nevoile adulților

1. În grupuri mici, comparați desenele realizate acum despre nevoile pe care le au copiii cu desenele realizate anterior despre elementele de care au nevoie adulții pentru a fi oameni. Discutați și notați pe flip-chart răspunsurile la următoarele întrebări:
 - Care sunt asemănările dintre copii și adulți? (identificați 5 asemănări)
 - Dar diferențele? (identificați 5 diferențe)
 - Copiii și adulții au nevoi similare? Dacă da, care sunt acestea?
 - Adulții și copiii au drepturi similare? Dacă da, care sunt acestea?
 - Copiii au nevoie de o protecție specială a drepturilor omului? Dacă da, despre ce drepturi este vorba?
2. Grupurile dezbat pe scurt rezultatele discuției anterioare.
3. Citiți cu voce tare Fișa de informații 1:
4. Distribuți participanților și studiați Fișa de informații 2

Fișa de informații 1

Copiii și adulții seamănă deoarece posedă și unii și alții toate trăsăturile și întregul potențial inerent oamenilor. Totuși, ei diferă din punctul de vedere al nivelului de dezvoltare al acestui potențial și al acestor trăsături. Copiii nu ai ajuns încă să-și dezvolte pe deplin toate facultățile. Pentru a putea face acest lucru, au nevoie de îndrumare din partea adulților. Adulții, pe de altă parte, au atins un nivel destul de ridicat de maturitate a facultăților lor pentru a putea fi independenți.

Copiii au nevoi speciale pentru că facultățile lor fizice, psihologice, afective și mentale nu sunt încă dezvoltate în totalitate. Adesea ei sunt la discreția adulților în a căror îngrijire se află.

Instrumentele de drepturile omului încep cu formularea “toți oamenii au dreptul de a...” iar prin faptul că și copiii sunt ființe umane, membri ai societății și cetățeni ai țării, și ei se pot bucura de drepturile omului. Totuși, aceste drepturi trebuie să fie interpretate în funcție de interesele supreme ale copilului și de capacitățile în dezvoltare ale acestuia.

Copiii au nevoie de protecția specială a drepturilor omului care sunt valabile pentru ei deoarece sunt mai vulnerabili decât adulții. Ei au nevoi speciale, adulții fiind cei care trebuie să le asigure siguranța și bunăstarea.

FIȘĂ DE INFORMAȚII 2

Dezvoltarea copilului este un domeniu dedicat înțelegerii tuturor aspectelor legate de creșterea și schimbarea lor, mergând de la concepție la adolescență. Acest domeniu este adesea împărțit în trei sectoare²:

- **Dezvoltarea fizică** – modificări ale dimensiunilor organismului, ale aspectului și funcțiilor diferitelor sisteme anatomice; dezvoltarea creierului; capacitățile de percepție și motorii; și sănătatea fizică.
- **Dezvoltarea cognitivă** – dezvoltarea unei mari varietăți de procese de gândire și capacități intelectuale, cum ar fi atenția, memoria, cunoștințele academice și despre viața de zi cu zi, rezolvarea problemelor, imaginația, creativitatea și capacitatea de a reprezenta lumea prin intermediul limbajului.
- **Dezvoltarea afectivă și socială** – dezvoltarea comunicării afective, auto-înțelegerea, capacitatea de a-și gestiona propriile sentimente, cunoașterea altor persoane, deprinderi de comunicare interpersonală, prietenii, relații intime, precum și raționament și comportament moral.

CAPITOLUL II

PRINCIPIILE GENERALE ALE CONVENȚIEI

2.1 Non-discriminarea

articolul 2

Statele părți se angajează să respecte și să garanteze drepturile stabilite în prezenta Convenție tuturor copiilor din jurisdicția lor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de cetățenie, apartenență etnică sau origine socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia

a. Principiul Nediscriminării – aspecte generale

Stipulează **responsabilitatea statului de a „respecta și garanta” toate drepturile prevăzute în Convenție pentru toți copiii, fără nici un fel de discriminare.**

Termenul „Discriminare” este înțeles de către Comitetul Drepturilor Copilului ca implicând „orice diferențiere, excludere, restricție sau preferință bazate pe motive de rasă, culoare, sex, limbă, religie, convingeri politice și alte opinii, pe naționalitate sau origine socială, situație materială, statutul la naștere sau alte statute, ce au ca scop sau ca efect anularea sau împiedicarea recunoașterii, deținerii sau exercitării de către toate persoanele, a tuturor drepturilor și libertăților, în mod egal”.

Obligația de a „garanta” semnifică mult mai mult decât obligația de a „respecta”, deoarece implică asumarea activă de către Statele Părți a obligațiilor ce le revin și luarea tuturor măsurilor necesare pentru a le permite persoanelor individuale să beneficieze și să își exercite drepturile fundamentale”

Paragraful 2 al articolului 2 subliniază necesitatea de a proteja copiii de orice formă de discriminare sau de sancționare bazată pe statutul sau activitățile părinților sau ale altor persoane apropiate.

Comitetul pentru Drepturile Copilului recunoaște faptul că, **simpliciter reflectarea a principiului nediscriminării în legislație, deși este fundamentală pentru procesul de implementare, nu este suficientă, fiind necesare și alte strategii pentru implementarea principiului**, în special combaterea atitudinilor și obiceiurilor discriminatorii tradiționale și nu numai.

Având în vedere vârsta și vulnerabilitatea copiilor, Convenția Drepturilor Copilului consideră nediscriminarea un principiu fundamental pentru respectarea drepturilor copilului.

Fetele trebuie să se bucure de aceleași oportunități ca și băieții. Copiii refugiați sau ai grupurilor minoritare trebuie să aibă aceleași drepturi ca toți ceilalți copii. Copiilor cu dizabilități trebuie să li se acorde aceleași șanse pentru o bună calitate a vieții ca tuturor celorlalți copii.

Cu toate acestea, situații de discriminare a copiilor și a tinerilor se întâlnesc frecvent. Discriminarea implică invariabil faptul că cei puternici îi tratează nedrept pe cei mai puțin puternici pentru cine sau ceea ce sunt. De aceea copiii, care au mai puțină putere, sunt în mod particular vulnerabili la discriminare.

Copiii nou născuți, abandonăți în spital, li se refuză dreptul la o identitate, până la rezolvarea statutului lor juridic. Din punct de vedere legal, ei nu există. În general, copiii sunt lipsiți de protecție legală împotriva unor forme de agresiune, fizică sau emoțională. Pot fi bătuți de către părinți sau personalul din instituții fără ca aceștia să fie penalizați, în timp ce o asemenea agresiune asupra adulților constituie delict penal. Nu rareori copiii mai mari îi agrează pe cei mai mici. Uneori copiilor le este încălcat dreptul la intimitate, respectiv lucrurile personale, corespondența, spațiul privat. Decizii majore care vizează însăși viața lor, sunt luate fără consultarea sau cel puțin informarea copiilor. Copiii cu dizabilități sunt fie ignorați, fie calificați în mod invariabil ca „handicapați”. Publicului larg îi lipsește imaginea pozitivă a acestor copii.

Totuși articolul 2 nu presupune că toți copiii trebuie să fie tratați la fel. Principiul non-discriminării nu elimină diferențele legitime dintre copii. Diferențierile între copii pot fi însă justificate numai dacă ele respectă principiul interesului superior al copilului

b. Nediscriminarea și excluderea

1. Ce este nediscriminarea?

Nediscriminarea presupune șanse și oportunități egale pentru toți copiii indiferent de rasa, culoarea, sexul, limba, religia, opinia politică sau altă opinie, originea etnică sau socială, situația materială, statutul la naștere sau alt statut. Ea presupune recunoașterea sau exercitarea tuturor drepturilor și libertăților de către toate persoanele, pe picior de egalitate.

Incluziunea este aplicarea în mod activ a nediscriminării. Incluziunea îndepărtează toate obstacolele care stau în calea participării și se adresează în mod activ celor vulnerabili la excludere și marginalizare.

2. Care dintre copii sunt discriminați?

- Copiii sunt adesea discriminați pentru că sunt copii.
- Mulți copii se confruntă cu și mai multă discriminare din cauza dizabilității, clasei sociale, sexului, religiei, limbii, originii etnice, vârstei, rasei, culorii, orientării sexuale, aspectului sau comportamentului, castei, statutului seropozitiv etc. propriu sau al părinților sau reprezentanților săi legali.
- Sunt discriminate în mod deosebit fetele din cauza inegalității dintre sexe din societate.

De ce sunt discriminați copiii?

- Din cauza prejudecăților, din cauza fricii de persoane necunoscute
- Din cauza superstițiilor, sau a tabuurilor religioase sau culturale și
- Din cauza structurilor inegale de putere din cadrul societății (structuri patriarhale)

Cine discriminează?

- Discriminarea poate fi practică de autorități, de adulți împotriva copiilor, de o comunitate împotriva alteia, de un grup de copii împotriva altuia, și de bărbați împotriva femeilor.
- De asemenea, politicile, programele și atitudinile publice care se aplică tuturor se pot răsfrânge asupra copiilor în diferite moduri.

3. Nediscriminarea – Ce spune CDC ?

Articolul de bază privind nediscriminarea este articolul 2. Dar principiul nediscriminării traversează ca un fir roșu întreg textul CDC, inclusiv articolele privind sănătatea, educația, nivelul de trai și protecția grupurilor de copii vulnerabile. Guvernele au obligația de a lua măsuri pro-active pentru a elimina diferitele forme de discriminare.

4. Ce declară guvernele în general?

Guvernele care au semnat CDC și-au asumat obligația de a combate discriminarea pe bază de sex sau gen, alături de toate celelalte forme de discriminare.

În observațiile sale privind rapoartele diferitelor guverne, Comitetul pentru CDC și-a manifestat adesea îngrijorarea cu privire la discriminarea de gen. De exemplu, comitetul a arătat că practicarea unor vârste minime de căsătorie diferite pentru băieți și fete și existența unor drepturi diferite de moștenire constituie exemple ale discriminării pe bază de gen. Mai mult, Comitetul a făcut unele observații pe următoarele teme:

- legislația adecvată sau contradictorie
- lipsa unor măsuri prin care se pot combate atitudinile și practicile discriminatorii, mai ales practicile tradiționale dăunătoare, cum ar fi mutilarea genitală feminină.

5. Cauza de bază?

Cauza de bază a tuturor formelor de discriminare are de a face cu diferite aspecte ale puterii:

- Ignoranța, prejudecățile, stereotipurile și frica
- Relațiile inegale de putere (patriarhatul /relații de gen, sociale, economice...)

- Distribuirea inechitabilă a unor resurse insuficiente
- Absența unor politici și legi și /sau aplicarea lor insuficientă
- Lipsa de disponibilitate pentru schimbare și pentru acceptarea schimbării

6. Manifestări ale discriminării

- Invizibilitate
- Acces limitat la servicii și la oportunitățile pentru dezvoltare
- Lipsa controlului asupra procesului decizional

c. Educația de calitate pentru toți copiii - realitate sau deziderat

Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948, menționează: „Fiecare om are dreptul la educație. Educația va fi gratuită, cel puțin în stadiile primare și fundamentale. Învățământul primar va fi obligatoriu. Învățământul tehnic și profesional va deveni general disponibil, iar învățământul superior va fi accesibil tuturor în mod egal în funcție de merit.” (articolul 26).

La rândul său, în articolul 28 Convenția Drepturilor copilului stipulează obligația statului de a asigura o educație primară de calitate pentru toți copiii și accesul nediscriminatoriu al copiilor la educație.

Cel mai mare obstacol în calea egalității de șanse în procesul de educație este, de obicei, lipsa resurselor – atât datorită bugetului scăzut alocat de guvern educației, aceasta neputând fi astfel accesibilă întregii populații, cât și datorită gradului de sărăcie al familiilor, astfel încât copiii trebuie să renunțe sau să se retragă din școli.

Comitetul drepturilor copilului a identificat diferite grupuri discriminate în cadrul procesului de educație, după cum se prezintă mai jos:

Fetele

Summit-ul Mondial pentru Copii, din 1990, a estimat că două treimi din cei o sută de milioane de copii ai lumii fără educație de bază sunt fete.

Copiii din mediul rural

Oportunitățile educaționale reduse ale copiilor din mediile rurale se datorează unei combinații de factori, inclusiv costurile administrative și dificultății de a acoperi cu servicii zonele izolate, fermele și satele împrăștiate, reticența profesorilor de a trăi în mediul rural, dependența comunităților sărace de fermieri de forța de muncă a copiilor și de aparenta lipsă de relevanță a școlilor și a programei școlare pentru viața din mediul rural.

Grupurile minoritare

Anumite grupuri din cadrul populației pot suferi de asemenea discriminări în ceea ce privește oportunitățile educaționale, cum este cazul copiilor din culturile minoritare, al populațiilor indigene, romilor, imigranților, refugiaților și copiilor prinși în conflicte armate.

Copiii cu dizabilități

Toți copiii, indiferent de cât de mari sunt dizabilitățile lor, au dreptul la o educație care să le maximizeze potențialul. Orice lege sau practică, care ar limita acest drept, de exemplu prin calificarea anumitor copii ca fiind „de needucat” sau de a-i califica mai degrabă pentru „tratament medical” decât pentru educație, încalcă articolele 2 și 28. Mai mult, educația pentru copiii cu dizabilități trebuie acordată: într-o manieră care să îi faciliteze copilului atingerea celui mai înalt grad de integrare socială” (articolul 23(3)), ceea ce înseamnă că toți copiii cu dizabilități ar trebui să fie educați în școlile de masă, alături de copiii fără dizabilități, ori de câte ori acest lucru este posibil.

Copiii aflați în diferite forme de detenție

Acestor copii le sunt refuzate adesea drepturile la educație sau la o educație adecvată.

În România principalele probleme ale sistemului de învățământ sunt determinate de instabilitatea măsurilor adoptate, motivația financiară redusă a cadrelor didactice, dar și de diferențele majore dintre mediul rural și cel urban cu privire la condițiile materiale sau la rata de cuprindere școlară. În anul școlar 2005-2006, rata bruta de cuprindere școlară în toate nivelurile de învățământ a înregistrat o creștere cu aproximativ 6% comparativ cu anul 2000-2001, atingând valoarea de 72,6%, la aceasta contribuind și triplarea, în ultimii 15 ani, a numărului persoanelor cuprinse în învățământul superior.

Situația economică deficitară a unui număr mare de familii, precum și mentalitatea părinților și copiilor cu privire la educație, contribuie la conturarea unei valori crescute a abandonului școlar. Comparativ cu anul școlar 2000-2001, când abandonul în învățământul primar și gimnazial înregistra 0,6%, nivelul acestuia a atins, în perioada 2004-2005, valoarea de 1,7% conform statisticilor Ministerului

Educației, Cercetării și Tineretului. Recensământul populației României din anul 2002 a arătat că mai mult de 100.000 de persoane cu vârsta cuprinsă între 15-25 ani sunt analfabete.

Rata de cuprindere școlară a copiilor minorității rome continuă să fie mult mai scăzută decât media națională iar discriminarea acestor copii în mediul școlar este accentuată. Statisticile MECT arată că, la nivelul anului 2003, exista un număr de 158.128 copii rome înscriși în diverse nivele de învățământ, dintre care 12,4% în grădinițe, 47,3% în învățământul primar, 34% în cel gimnazial și 6,2% în cel secundar. În cadrul minorității rome se constata o scădere a numărului de elevi, odată cu înaintare în vârstă a acestora, precum și o rată ridicată a abandonului școlar, în special în rândul fetelor. De asemenea, educația multiculturală este insuficient promovată, clasele cu predare în limba romani fiind încă în număr foarte mic și reunind, în anul școlar 2004-2005, 118 elevi în ciclul primar și gimnazial. Tot în același an, 22 copii de grădiniță au beneficiat de clase specifice cu predare în limba romani.

Educația pentru copiii cu dizabilități se realizează în continuare cu precădere în forme segregate, cu toate că se manifesta tendințe remarcabile de includere a acestor copii în învățământul obișnuit.

Astfel, conform statisticilor MECT, în anul școlar 2005-2006, un număr de 10.338 copii au fost integrați individual în școli de masă, iar 3.957 integrați în grupe compacte. Pentru aceștia, au fost pregătite 699 cadre didactice și de sprijin, număr însă insuficient efectivului de copii, fapt ce conduce la abandonul școlar al unora dintre aceștia și la nerealizarea obiectivului școlii incluzive.

Educația este un drept pe care îl are fiecare persoană, indiferent de vârsta sa. Totuși, există multe persoane care, din diferite motive, nu au beneficiat niciodată de educație sau au fost nevoite să-și întrerupă studiile. Pentru a răspunde acestei probleme, MECT a început derularea Programului „A doua șansă”, care prezintă două componente - învățământ primar și învățământ secundar inferior și este coordonat de inspectoratele școlare județene.

d. Aplicații, exerciții, jocuri de rol

1. Discutați cadrul de Acțiune de la Dakar. Întocmiți un tablou al situației actuale din România.

Cadrul de Acțiune de la Dakar:

Obiectivele și Planurile Naționale de Acțiune

„Ne obligăm prin prezenta, în mod colectiv, să realizăm următoarele obiective:

(i) extinderea și ameliorarea îngrijirii și educării timpurii a copiilor, mai ales a celor mai vulnerabili și mai dezavantajați copii;

(ii) să ne asigurăm că, până în 2015 toți copiii, în special fetele, copiii aflați în situații dificile și cei aparținând minorităților etnice, vor avea acces și vor absolvi educația primară gratuită și obligatorie, de bună calitate;

(iii) să ne asigurăm că vor fi satisfăcute toate nevoile de a învăța, ale tuturor tinerilor și adulților, prin acces echitabil la programe adecvate de educație și de pregătire pentru viață;

(iv) ameliorarea cu 50% a gradului de alfabetizare a adulților până în 2015, mai ales în rândul femeilor, și acordarea unui acces echitabil al adulților la educația de bază și continuă;

(v) eliminarea discrepanțelor dintre sexe în educația primară și secundară până în 2005, și realizarea egalității între sexe în educație până în 2015, cu accent pe asigurarea accesului total și egal al fetelor la educația de bază de bună calitate;

(vi) ameliorarea tuturor aspectelor calitative ale educației și asigurarea excelenței pentru toți, astfel ca toți elevii să aibă rezultate recunoscute și măsurabile la învățatură, mai ales în ceea ce privește alfabetizarea, socotitul și deprinderea abilităților esențiale pentru viață;

„... Țările vor pregăti un Plan Național comprehensiv de Educație Pentru Toți până cel târziu în 2002. Pentru acele țări care se confruntă cu provocări deosebite, cum sunt crizele complexe sau dezastrele naturale, va fi acordată o susținere tehnică specială de comunitatea internațională. Fiecare Plan Național va fi:

(a) dezvoltat de conducerea Guvernelor, în consultare directă și sistematică cu societatea civilă națională;

(b) va atrage susținerea coordonată a tuturor partenerilor de dezvoltare;

(c) va specifica reformele care se adresează celor șase obiective ale Educației Pentru Toți;

(d) va stabili un cadru financiar durabil (care poate fi susținut pe termen lung - nota traducătorului);

(e) va fi delimitat în timp și orientat către acțiune;

(f) va include indicatori de evaluare a performanței pe termen mediu; și

(g) va reuni toate eforturile de dezvoltare umană, prin includerea sa în cadrul și procesele de planificare a dezvoltării la nivel național;

(Cadrul de Acțiune de la Dakar, Educația pentru Toți: Realizarea Obligațiilor noastre Colective; 2000, ED-2000/CONF/211/1 paragrafele 7 și 16)

2. Exprimați grafic unul dintre cuvintele din următoarea listă:

Rasism \ Diferență \ Discriminare \ Antisemitism \ Refugiat \ Conflict / European \ Non-european \ Egalitate \ O persoană infestată cu HIV \ O persoană de etnie rroma / Un japonez \ Un rus \ Un african \ Drepturile omului \ Un refugiat \ O persoană oarbă

Discutați despre:

- riscurile stereotipurilor și mai ales cum ne formăm noi părerile și reprezentările în legătură cu lucrurile din jur
- modul în care se formează prejudecățile, rolul mass-media, al educației școlare, al familiei

2. Studiu de caz

TRENUL EUROPEAN

Scenariu

Te-ai urcat în trenul *Dear Valley Express* pentru o călătorie de o săptămână întreagă pe ruta Lisabona - Moscova. Călătorești într-o cușetă pe care trebuie să o împarți cu alte 3 persoane. Cu care din următorii pasageri ai prefera să împarți cușeta:

- 1 Un soldat sârb din Bosnia.
- 2 Un supraponderal elvețian care este broker.
- 3 Un D.J. care se pare că are mulți dolari
- 4 Un tânăr artist care este seropozitiv.
- 5 Un rrom din Ungaria care tocmai a fost eliberat din închisoare.
- 6 Un naționalist basc care regulat călătorește în Rusia.
- 7 Un acordeonist orb din Austria.
- 8 Un student ucrainian care nu vrea să meargă acasă.
- 9 O româncă de 40 ani care nu are viză și ține în brațe un copil de 1 an.
- 10 Un neamț impulsiv și misogin.
- 11 Un suedez chel, în aparență sub influența alcoolului.
- 12 Un luptător profesionist din Belfast ce merge la un meci de fotbal.
- 13 O prostituată poloneză din Berlin.
- 14 Un fermier francez care vorbește numai franceza și are un coș plin cu brânză.
- 15 Un refugiat kurd care trăiește în Germania și se întoarce din Libia.

Instrucțiuni:

Faceți individual primele 3 alegeri dintre persoanele cu care ați dori cel mai mult să călătoriți și 3 persoane cu care ați dori cel mai puțin să călătoriți. Aveți 10 minute pentru a face acest lucru. Spuneți și celorlalți alegerea pe care ați făcut-o și discutați motivele care au stat la baza acestei decizii.

Apoi, încercați să ajungeți la o înțelegere printr-o listă comună cu cei mai doriți 3 pasageri și cu cei mai puțin doriți 3 pasageri.

Fiecare grup își va prezenta concluziile alături de motivele alegerii variantelor comune. Ar trebui ca fiecare grup să menționeze și "cazurile" în care s-au întâlnit cele mai dese dezacorduri în cadrul grupului.

Studiu de caz

Vasile este elev în clasa a XI-a. El provine dintr-o familie de rromi. La încheierea semestrului întâi situația lui la matematică este dificilă. În schimb, este talentat la română și limbi străine. Copiii îl îndrăgesc pentru că este o fire veselă și este un bun coleg. Are mulți prieteni, dar cel mai bine se înțelege cu Alin, colegul lui de bancă. Acesta se oferă să îl ajute la matematică, unde el nu are probleme. Îl invită, după ore acasă, ca să facă exerciții împreună. Lucrând, copiii nu realizează

că s-a făcut târziu. Mama lui Alin se întoarce de la servicii și când îl vede pe Vasile, îl dă afară din casă. Alin încearcă să o convingă că el și cu Vasile sunt prieteni și au multe lucruri comune. Mama lui Alin rămâne de neînduplecat.

Sunteți Avocații elevului în școala în care învață Vasile. Cum procedați în acest caz?

2.2 Supraviețuirea și dezvoltarea copilului

a. Dreptul la supraviețuire și dezvoltare – imperative ale evoluției copilului

Articolul 6.

1. Statele părți recunosc dreptul inerent al fiecărui copil la viață.

2. Statele părți vor face tot ce le stă în putință pentru a asigura supraviețuirea și dezvoltarea copilului.

Articolul 6 este unul dintre articolele desemnate de Comitetul pentru Drepturile Copilului ca un principiu general, **garantând copilului dreptul fundamental la viață, afirmat ca principiu universal al drepturilor omului și în alte instrumente internaționale**, precum și dreptul la **supraviețuire și dezvoltare la nivelul maxim posibil**. Conceptul de „supraviețuire și dezvoltare” în toată măsura posibilului este crucial pentru implementarea întregii Convenții. Comitetul pentru Drepturile Copilului privește dezvoltarea ca pe un concept holistic, iar multe articole ale Convenției se referă în mod specific la obiectivul dezvoltării. Alte articole subliniază rolul cheie al părinților și familiei în dezvoltarea copilului, precum și obligația statului de a-i sprijini. Protejarea împotriva violenței și exploatarei este, de asemenea, vitală pentru asigurarea supraviețuirii și dezvoltării în toată măsura posibilului.

Cel mai fundamental drept al omului, dreptul la viață, dăruit tuturor ființelor umane, după cum se spune la articolul 3 al Declarației universale a drepturilor omului, a fost elaborat mai departe în Convenția cu privire la drepturile copilului.

Unul dintre obiectivele evidente ale CDC este facilitarea dezvoltării copilului. Dezvoltarea este definită în Convenție în termeni foarte largi. Se recunoaște faptul că dezvoltarea trebuie să fie holistică, însă trebuie să acopere tot spectrul dezvoltării copilului, fizică, mentală, spirituală, morală și socială. Prin asigurarea dezvoltării individuale a copilului se garantează cel mai bun rezultat nu numai pentru fiecare copil în parte, ci, prin extensie, și pentru progresul societății și al întregii omeniri.

Pentru a se putea atinge obiectivul dezvoltării, sunt necesare și celelalte 40 de articole de substanță. Ca și în cazul principiilor generale ale drepturilor omului, drepturile din CRC sunt interdependente (conlucrează) și indivizibile (pierderea unui drept afectează realizarea celorlalte).

Când un stat ratifică CDC, acesta își asumă o răspundere în fața comunității internaționale și a propriului popor. Statul trebuie să pună la dispoziție cât se poate de multe resurse pentru a asigura dezvoltarea copilului. Astfel, statul are obligația de a modifica politicile și prevederile bugetare pentru a putea veni în sprijinul dezvoltării copilului.

De asemenea, statul trebuie să profite de asistența internațională disponibilă. Acest articol poate fi folosit în activitățile de lobby și advocacy pentru reforma bugetară, și la nevoie pentru a face lobby pentru investiții pe lângă comunitatea internațională de donatori, instituțiile financiare internaționale, bănci și sectorul privat.

Celelalte trei principii fundamentale ale CDC contribuie și ele la dezvoltarea copilului. Aceste principii fundamentale sunt semnificative atât pentru fiecare copil în parte, cât și pentru progresul societății în general. Atunci când principiile sunt aplicate și puse în acțiune, ele contribuie la realizarea viziunii din

instrumentele generale privind drepturile omului. Ele contribuie la crearea unor procese mai juste și mai echitabile.

b. Sistemul asistenței sociale și a serviciilor sociale în România (a se vedea și subcapitolul 1.3)

Legea nr. 272/2004 stabilește atât **tipurile de servicii** destinate prevenirii separării copilului de părinți, cât și pe cele de protecție specială a copilului care a fost temporar sau definitiv separat de părinți. S-au organizat și au devenit funcționale următoarele tipuri de servicii: **servicii de zi, servicii de tip familial și servicii de tip rezidențial**. Beneficiarii acestor servicii și obligațiile celor care le administrează sunt descrise în detaliu în Hotărârea Guvernului nr. 1438/2004.

Servicii de zi:

Sunt acele servicii prin care se asigură menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților copilului și ale părinților săi, pentru depășirea situațiilor care ar putea determina separarea copilului de familia sa. Acestea cuprind:

- a) centre de zi;
- b) servicii de consiliere și sprijin pentru părinți;
- c) centre de asistență și sprijin pentru readaptarea copiilor cu probleme psihice și sociale;
- d) serviciile de monitorizare, asistență și sprijin al femeii gravide predispuse să își abandoneze copilul.

Servicii de tip familial

Serviciile de tip familial asigură creșterea și îngrijirea copilului separat temporar sau definitiv de părinți, la domiciliul unei persoane fizice sau familii (familie extinsă, asistent maternal, altă familie / persoană).

Servicii de tip rezidențial

Rolul serviciilor de tip rezidențial este de a asigura protecția, creșterea și îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii în condițiile legii a măsurii plasamentului. Aceste servicii includ centrele de plasament (inclusiv casele de tip familial), centrele de primire a copilului în regim de urgență, precum și centrele maternale.

În conformitate cu Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, Legea nr. 272/2004 stabilește în mod clar cui aparțin responsabilitățile legate de protecția drepturilor copilului. **Răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului revine în primul rând părinților**, care au obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile față de copil ținând seama cu prioritate de interesul superior al copilului (art. 5.2).

Potrivit principiului subsidiarității (care privește stabilirea nivelului de intervenție cât mai aproape de beneficiar), **responsabilitatea imediată revine, după părinți, colectivității locale** din care fac parte copilul și familia (art. 5.3).

Autoritățile administrației publice locale au obligația de a sprijini părinții sau, după caz, pe reprezentantul legal al copilului, în îndeplinirea obligațiilor legale pe care le au cu privire la copil, dezvoltând și asigurând servicii diversificate, accesibile și de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului. Este vorba aici despre consiliile locale și consiliile județene care, cunoscând situația copiilor și familiilor aflate în raza lor administrativ-teritorială, pot dezvolta servicii primare, respectiv servicii specializate, potrivit nevoilor identificate și resurselor existente.

Intervenția statului este complementară. Statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale, prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu (art. 5.4). Prin politicile urmărite, prin planurile de dezvoltare, prin strategiile și legile adoptate în vederea realizării acestor politici, statul acționează la nivelul societății în ansamblu, creând cadrul general necesar unei implementări depline a drepturilor copilului.

c. Exerciții, studii de caz

Familia /Dreptul copilului la un trai decent

Familia are drepturi și obligații referitoare la creșterea și educarea copilului. Conform art. 5 din textul Convenției cu privire la drepturile copilului, familia, tutorii sau alte persoane cărora le este încredințat copilul să-i ofere „într-un mod care să corespundă dezvoltării capacității acestuia orientarea, sfaturile corespunzătoare exercitării drepturilor stabilite prin Convenție”.

Statul preia o parte din obligațiile tradiționale ale familiei contribuind la asigurarea unor condiții minime de supraviețuire și dezvoltare tuturor copiilor.

Studii de caz

1. Iulian s-a născut într-o familie mono-parentală, mama sa fiind nevoită să-l abandoneze. La scurt timp, Iulian a fost adoptat de către o familie înstărită, fără copii, care s-a angajat să-i ofere un cămin perfect dezvoltării armonioase.

Total a fost bine până când familia adoptivă a lui Iulian a avut o fetiță. Deși avea doar opt ani, Iulian a aflat că ei nu sunt părinții lui naturali chiar din gura acestora, iar când la școală colegii lui Iulian au aflat de această situație au început să râdă de el. Cu timpul Iulian a fost exclus din viața familială, cea care era în prim plan fiind sora lui. La vârsta de 18 ani, Iulian a fost nevoit chiar să le plătească chirie părinților la cererea acestora.

Neglijat și lipsit de afecțiunea de care ar fi avut nevoie, Iulian a devenit un copil problemă, a început să lipsească de la școală și să își petreacă timpul în compania unor băieți din cartier dintre care mulți obișnuiau să se drogheze.

Copii neglijati există și în școala voastră.
Comentați situații similare

Analizați modul în care se poate interveni într-o astfel de situație.

Protecția față de abuz și violență

În multe țări copiii, unii de vârste foarte mici, sunt supuși violențelor și abuzurilor. Unii sunt chiar uciși din această cauză. Sunt țări în care profesorii au libertatea de a lovi elevii cu bețe sau alte obiecte. Pedepsa corporală este folosită, de asemenea, în instituții de ocrotire a copilului. În cel puțin 50 de țări, copiii și tinerii pot fi condamnați, de către instanțe legale, la biciuire și la alte pedepse corporale. În limba română există expresii ca: „o mamă de bătaie”, „unde dă mama crește”, bătaia e ruptă din rai”, „eu te-am făcut, eu te omor”, care reflectă aprobarea societății față de folosirea bătaiei, ca metodă educativă. O influență negativă o au ziarele, televiziunea, prin prezentarea frecventă a unor materiale cu caracter violent.

Lovirea unui copil este un fapt grav prin care se încalcă drepturile sale fundamentale. În fapt, pedeapsa fizică nu-i învață nimic pozitiv pe copii. Ea îi face pe copii să devină, la rândul lor violenți. Violența poate fi verbală, fizică sau sexuală

Există și cazuri în care abuzurile nu sunt violente, copiii fiind păcăliți prin oferirea unor cadouri, bomboane sau diferite modalități de a-și petrece timpul liber să facă anumite lucruri care le fac rău. De regulă, în asemenea situații, copiii sunt amenințați să nu spună nimănui ce li se întâmplă. Neglijarea copilului este și ea o formă de abuz.

Studii de caz

1. Este pauză și mai mulți elevi sunt în curtea școlii. Deodată un elev este lovit, fără motiv, de către un altul. Nici un coleg nu intervine.

1. Discutați o asemenea situație, pornind de la următoarele sugestii:
 - a) Ce motiv a avut tânărul agresiv? Ce ar putea justifica gestul lui?
 - b) Ce trebuia să facă tânărul agresat?

c) Argumentați (pro sau contra) lipsa de intervenție a colegilor.

2. Ați putea da exemple de situații asemănătoare la care voi înșivă ați fost martori?

a) Prin ce credeți că se aseamănă ele?

b) Cum credeți că s-ar putea acționa pentru ca toți cei implicați să aibă un comportament adecvat?

c) Propuneți soluții pentru evitarea unor situații asemănătoare.

2. Prietenul tău a fugit de acasă pentru că era bătut îngrozitor. Ce este de făcut?

3. C.A. este elev în clasa XI-J. Colegii lui de clasa au reclamat revoltați atitudinea pe care o are C.A. la ore și în pauze față de colegi, profesorii clasei și personalul administrativ al școlii:

- tulbura prin gălăgie unele ore de curs

- are intervenții obraznice și nejustificate, întrerupând unele ore și încălcând astfel dreptul la educație al celorlalți

- datorită intervențiilor lui necontrolate, toți elevii clasei sunt sancționați verbal sau se răsfrânge asupra lor atitudinea profesorilor

- este necuviincios adresând injurii femeii de serviciu în pauze

- dirigintele nu a luat până acum nici o măsură corectivă

- își ataca colegii verbal și fizic.

Cum ați acționa în această situație dacă ați fi avocatul elevilor?

Alcătuți un plan de acțiune pentru eliminarea violenței din școli, coordonat de avocații elevului.

Asistența medicală / Copii infectați HIV / Consumul de droguri

Orice copil are dreptul la un nivel de viață suficient de bun, care să-i permită dezvoltarea fizică mentală, spirituală, morală și socială, în acord cu vârsta sa.

Problemele stării de sănătate sunt legate în mod direct de mediul de viață și de gradul de sărăcie. Pentru a lupta contra bolilor, nu sunt suficiente intervențiile terapeutice - ci, în egală măsură, sunt necesare condiții normale de igienă, apă potabilă, o educație sanitară adecvată. Se știe că este mai ușor să previi decât să apelezi la metode de recuperare.

În România există boli relativ răspândite (hepatita virală, tuberculoza, infecția HIV) care au ca determinări principale: creșterea gradului de sărăcie a populației, condițiile precare de igienă, caracterul nesistematic al serviciilor medicale preventive.

Studii de caz:

1. Veronica este elevă în clasa a XI –a și este prietenă, de câteva luni, cu un coleg de școală mai mare decât ea cu un an. După două luni de la începerea relației cu Nik, prietenul ei, acesta i-a cerut să întrețină relații sexuale. Veronica a ezitat destul de mult, dar pentru că nu vroia ca prietenia cu Nik să se încheie, a cedat. În ultimele 10 zile i-a întârziat ciclul. Este disperată și nu știe cum să procedeze.

Pornind de la această situație discutați despre

Ce ar trebui să facă Veronica?

Riscurile sexului neprotejat.

Concepeți un plan /campanie organizată de avocații elevului pentru educația pentru sănătate a elevilor.

2. Alexa se ducea spre clădirea internatului, când mingea de fotbal cu care câțiva elevi se jucau în curte a izbit-o în cap. Alexa a căzut jos pierzându-și cunoștința. Alertată, conducerea școlii a chemat ambulanța care a transportat-o pe Alexa la Spitalul de Urgență. Asistenta medicală din liceu nu a însoțit-o pe elevă până la spital.

Pornind de la această situație discutați despre

Cum este asigurată asistența medicală în liceul vostru?

Atitudinea personalului medical față de elevi

Ce ar trebui să facă avocații elevului pentru ca asistența medicală să se îmbunătățească în liceul lor?

3. Lisa are 17 ani și este internată la secția de dezintoxicare a spitalului „Alexandru Obregia” după o supradoză de heroină. Ea provine dintr-o familie înstărită, dar care nu i-a oferit liniștea și căldura unui cămin; încă de mică ea a fost victima bătăilor tatălui ei. Când nu a mai suportat situația din familie a fugit de acasă și a început să se drogheze. Între timp, părinții ei au divorțat, iar mama ei vrea să facă tot posibilul pentru a o aduce pe Lisa acasă.

O eleva din clasa a IX-a a fost amenințată cu un cuțit de către o persoană din afara liceului. În urma discuției cu eleva și cu părinții acesteia, care au refuzat categoric să depună plângere la poliție, a ieșit la iveală faptul că eleva respectivă are cunoștințe în rândul acelor persoane, cunoscute neoficial ca fiind implicate în traficul de droguri. Prima măsură care s-a luat a fost interzicerea accesului în liceu a persoanelor străine, accesul făcându-se numai pe bază de legitimație. Se monitorizează în continuare cazul pentru ca eleva respectivă să nu reprezinte un pericol pentru colegii ei.

Pornind de la aceste situații discutați despre

Cum este asigurată informarea despre efectele nocive ale consumului de droguri din școala voastră?

Copii în situații dificile

1. Divizați participanții în patru grupe. Distribuți Matricea de supraviețuire.
2. Solicitați participanților să răspundă întrebărilor formulate în matrice.
3. Cereți grupurilor să își prezinte rapoartele. După prezentarea rapoartelor discutați despre concluziile grupurilor pornind de la următoarele întrebări:

- Aveți întrebări comentarii în legătură cu problemele expuse ?
- Ce drepturi ale copilului la supraviețuire sunt amenințate / încălcate?
- Ce amenințări specifice fiecărui grup au fost sesizate?
- Care sunt factorii comuni care se constituie în amenințări pentru dreptul copilului la supraviețuire?
- Care sunt factorii specifici pentru un anumit grup?
- Ce acțiuni sunt necesare pentru a asigura dreptul copilului la supraviețuire?
- Cine ar trebui să fie responsabil pentru acestea?

MATRICE

Copii în situații dificile	Amenințări	Drepturile amenințate, încălcate?	Factorii care asigură supraviețuirea	Cum ar putea fi abordată situația?
Copiii străzii				
Copii din familii sărace				
Copii din mediul				

rural				
Copii rromi				
Copii cu dizabilități				
Copii refugiați				

2.3 Interesul superior al copilului

a. Considerații generale

Articolul 3

1. În toate acțiunile care privesc copiii întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau organele legislative, va prima interesul superior al copilului.

Prin acest articol, Convenția cu privire la drepturile copilului cere ca interesele copiilor să fie avute în vedere în toate deciziile care îi privesc. Interesele lor trebuie să primeze în orice situație, asigurându-se în același timp echilibrarea intereselor lor pe termen scurt și lung.

În multe cazuri, poate deveni necesară reevaluarea intereselor adulților și reechilibrarea deciziei în favoarea interesului superior al copilului.

Acest principiu are consecințe de mare amploare. Adulții au astfel responsabilitatea, atât la nivel individual, cât și la nivel instituțional, să reflecteze serios la implicațiile acțiunilor pe care le întreprind. Adulții trebuie să se gândească bine la impactul pe termen scurt și lung pe care acțiunile lor (sau lipsa lor de acțiune) îl are asupra copiilor.

Principiul se aplică în egală măsură în audierile din instanță ale unor copii sau în alocarea resurselor de la bugetul de stat. Factorii de decizie au obligația de a ține seama în deciziile lor de opiniile copilului și punctele de vedere ale copilului, precum și de a obține informații și date care să le permită să ia decizii corespunzătoare.

În multe țări și instituții **“Evaluările impactului asupra copiilor”** constituie acum o premiză necesară pentru finalizarea unor decizii. Înainte de a lua hotărârea finală, factorilor de decizie li se pune la dispoziție o analiză a implicațiilor bugetare ale politicilor elaborate și care privesc copiii.

Comitetul pentru Drepturile Copilului nu a încercat, până în prezent, să propună un criteriu pe baza căruia să fie judecat interesul superior al copilului, fie în general, fie în anumite situații particulare, ci a subliniat faptul că, **în orice context, trebuie aplicate valorile și principiile generale ale Convenției.**

În Instrucțiunile sale pentru raportare și pe parcursul examinării rapoartelor Statelor Părți, Comitetul pentru Drepturile Copilului a subliniat necesitatea **includerii principiului interesului superior al copilului în toate planurile și politicile naționale pentru copii, precum și în cadrul activităților parlamentare și guvernamentale pe plan național și local, mai ales în ceea ce privește elaborarea bugetului și alocarea resurselor, la toate nivelele.** Evaluarea impactului asupra copiilor și includerea acestor concluzii în procesul de elaborare a legilor, a politicilor și a practicii devine astfel o obligație (vezi articolul 4).

Trebuie stabilite **standarde** pentru **instituțiile, serviciile și unitățile pentru copii**, iar statul trebuie să asigure respectare acestor standarde printr-o **monitorizare** adecvată.

b. Aplicații

Interesul suprem al copilului versus alte interese culturale sau sociale (50 minute):

- Cunoașteți situații în care interesul suprem al copilului este în conflict cu interese culturale sau sociale?
- Cunoașteți situații în care interesul suprem al copilului este în conflict cu interesele supreme ale altor grupuri sau indivizi?
- Împărțiți în două grupe de lucru, participanții vor da exemple pentru cele două situații. Fiecare grup va încerca să formuleze soluții la situațiile identificate.

Exemple de situații în care interesul suprem al copilului este relevant

- Mulți copii au fost internați în case de copii împotriva interesului lor suprem (există agenții și indivizi care au idei contrare referitoare la această situație)
- Copii mici care sunt trimiși la kilometri distanță să învețe (este în interesul suprem al copilului?)
- O programă școlară care îi îndepărtează pe copii aparținând grupurilor etnice de cultura lor.
- Copii care nu mai muncesc datorită legislației împotriva muncii copilului. Condițiile lor de viață s-au înrăutățit. Este interdicția în interesul suprem al copilului?
- Părinții și profesorii se împotrivesc educației sexuale a copiilor mici cu toate că ea îi ajută să aibă alegeri mai bune și îi protejează împotriva abuzurilor.
- O mamă săracă infectată HIV care își alăptează copilul la sân. Ea îl pune pe acesta în pericol pentru a se infecta. Dacă nu îl hrănește, copilul va fi subnutrit.
- Un copil a fost adoptat în Italia. După câțiva ani familia dorește să aducă copilul acasă, dar Italia refuză acest lucru.
- Ce este în interesul suprem al copilului: o familie săracă (și uneori abuzivă) sau încredințarea copilului unei familii substituit, respectiv unei instituții de ocrotire?
- Un copil ai cărui părinți au divorțat, nu își mai vede unul dintre părinți niciodată. Care sunt efectele asupra copilului?
- Un tată își violează propria fiică și este închis pentru 10 ani. Care sunt efectele asupra copilului?

Sesiunea 2 Determinarea intereselor supreme ale copilului

Obiective:

- Explorarea modului în care poate fi determinat interesul suprem al copilului

Materiale: Hârtie de flip-chart și markere

Timpul necesar: 50 de minute

1. Participanții se împart în grupe mici (3-4 persoane) Ei au 20 de minute să discute și să ofere răspunsuri la următoarele întrebări:

- Cum putem să determinăm interesele supreme ale copiilor?
- Cine determină interesele supreme ale copiilor?

2. Cereți participanților să prezinte răspunsurile lor.

3. O listă va fi întocmită pe flip-chart.

Notele trainerului: Fiți siguri că participă acoperă prin răspunsurile lor următoarele arii:

- Întreabă copilul
- Întreabă persoanele din vecinătatea copilului
- Se solicită avizul unui expert
- Se consultă legea
- Se monitorizează impactul asupra copilului
- Se înaintează cazul tribunalului pentru a lua o decizie
- Se organizează o discuție între copil și adulți
- Nu există întotdeauna o soluție (în cazuri individuale)
- Se consideră deopotrivă impactul pe termen lung și scurt asupra copilului.

2.4 Dreptul copilului la opinie și liberă exprimare

Articolul 12

1. Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

Articolul 12 al Convenției cu privire la drepturile copilului statuează dreptul fundamental al copilului de a-și exprima opiniile în privința deciziilor care îl privesc. Adulții au obligația de a asculta și de a ține seama de opiniile copiilor.

Acest principiu, numit uneori principiul “participării”, este denumit în acest pachet de resurse principiul “dreptului la exprimarea liberă a opiniilor”. Există mai multe alte articole care contribuie la consolidarea acestui principiu, care pot fi folosite împreună și pentru a da o definiție mai bună conceptului de participare a copilului – dreptul la informare, dreptul la înțelegere, dreptul la exprimare

Participarea copiilor la luarea deciziilor variază de la o cultură la alta, iar în cadrul fiecărei culturi, după vârstă, sex și capacitate. În unele culturi, copiii mici pot fi implicați în mod obișnuit în discuțiile importante pentru familie, sau copiii își pot asuma răspunderea pentru asigurarea unor resurse familiei încă de la o vârstă fragedă.

În alte situații, se poate întâmpla ca ideile dominante să fie unele de genul: “copiii trebuie văzuți, nu auziți”, sau “copiii trebuie să fie protejați de grija și răspunderea luării deciziilor până nu devin adulți”. Adulții și copiii au de rezolvat probleme diferite – copiii trebuie să-și dezvolte deprinderile și încrederea de a se exprima, iar adulții adesea trebuie să-și dezvolte deprinderile sau atitudinea necesară pentru a asculta și pentru a crea un mediu de susținere a copiilor. Pentru a se putea exprima, copiii au de muncit foarte mult, însă problemele pot fi depășite.

Pe parcursul ultimului deceniu s-a înregistrat o mutație semnificativă în domeniul normelor sociale care au legătură cu acest drept. De exemplu:

- includerea cetățeniei în programele de învățământ din unele țări,
- includerea vocilor copiilor în deliberările din comitetele comunale sau în comitetele școlare,
- mișcările de masă ale lucrătorilor copii,
- includerea opiniilor copiilor în dezbaterile politice internaționale, inclusiv Sesiunea Specială a Națiunilor Unite pentru Copii sunt toate semne ale schimbării reale care se produce.

Comitetul pentru Drepturile Copilului a declarat articolul 12 ca fiind un principiu general de o **importanță fundamentală, relevant pentru toate aspectele procesului de implementare a Convenției cu privire la Drepturile Copilului** și pentru interpretarea tuturor celorlalte articole.

Paragraful 1 solicită Statelor Părții să asigure oricărui copilul care își poate forma propriile opinii, dreptul de a și le **exprima în mod liber** privitor la toate problemele care îl privesc; că opiniilor copilului le este acordată importanța cuvenită în funcție de **vârsta și maturitatea copilului**.

Paragraful 2 acordă, în mod specific, copilului, **dreptul de a fi ascultat** în cadrul oricăror proceduri judiciare sau administrative care îl privesc. Această prevedere acoperă o gamă foarte largă de audieri judecătorești, precum și procesul formal de luare a deciziilor care îl privesc pe copil în ceea ce privește, de exemplu, sănătatea, educația, planificarea, mediul ș.a.m.d.

Comitetul a subliniat în mod consecvent faptul că copilul trebuie privit ca titular activ al drepturilor și că obiectivul esențial al Convenției este de a scoate în evidență faptul că drepturile omului se extind și asupra copiilor.

Articolul 12, împreună cu dreptul copilului la libertatea de exprimare (articolul 13) și alte drepturi civile cum sunt libertatea de gândire, conștiință și religie (articolul 14), precum și dreptul la libera asociere (articolul 15) subliniază **statutul copiilor ca persoane individuale cu drepturi umane fundamentale, cu opinii și sentimente proprii**.

Semnificația articolului 12 din Convenția cu privire la Drepturile Copilului este aceea, că nu cere numai să li se asigure copiilor dreptul de a-și exprima în mod liber opiniile, ci și dreptul de a fi ascultați și dreptul de a se acorda importanța cuvenită opiniilor lor.

b. Aplicații

1. Participarea copiilor – bune practici și învingerea rezistenței adulților

Obiective specifice:

- ☞ Descrierea bunelor practici în participarea copiilor
- ☞ Identificarea unor forme comune de manifestare a rezistenței adulților față de participarea copiilor și a unor strategii pentru a învinge această rezistență

Material pentru formare:

Flip-chart, pixuri, markere etc. Exemplare din „Rezistența adulților față de participarea copiilor și învingerea acestei rezistențe” și „Tipuri de participare”.

Pasul 1 (15 minute)

Cereți participanților să se împartă în grupuri mici și să vorbească despre experiențele pe care le-au avut în lucrul cu copiii și tinerii ca parteneri în programele / proiectele derulate. Cereți-le să se concentreze asupra experiențelor care au avut rezultate pozitive.

Pasul 2 (10 minute)

Invitați-i pe participanți să prezinte în fața întregului grup câteva dintre exemplele care li se par de importanță esențială. Când prezintă aceste exemple, cereți participanților să explice și motivul pentru care aceste exemple li se par esențiale.

Pasul 3 (15 minute)

Cereți participanților să discute în sub-grupuri despre următoarele:

- Identificarea atitudinii de rezistență a adulților față de participarea copiilor și modalități pentru învingerea acestei rezistențe (în familie, la școală, în comunitate, la nivelul autorităților locale etc.) – (folosiți tabelul intitulat Rezistența adulților față de participarea copiilor și învingerea acestei rezistențe)
- Analiza elementelor care au apărut în discuție, pentru a se ajunge la o perspectivă comună asupra rezistenței adulților și a strategiilor pentru învingerea acestei rezistențe.
- Reflecțați asupra rezistenței manifestate: ce diferențe se pot constata între rezistența față de un băiat sau o fată, față de un copil mai mic sau mai mare, care merge la școală sau a abandonat școala, este apt sau suferă de dizabilități, e din mediul rural sau urban, lucrează sau nu lucrează etc.

2. Copiii ca parteneri în programare

Obiective specifice:

- ☞ Identificarea bunelor practici prin care se asigură participarea băieților și fetelor la ciclul de programare sau la anumite părți din ciclul de programare
- ☞ Identificarea modalităților prin care se consolidează participarea copiilor la programe și proiecte

Materiale pentru formare:

Flip-chart, pixuri, markere etc

Pasul 1 (10 minute)

Lucrând cu întregul grup, cereți participanților să relateze câteva exemple pozitive de lucru cu copiii ca parteneri în cadrul unor programe și să identifice lipsurile manifestate în respectivele intervenții. Faceți o listă a acestor lipsuri pe o coală de flip-chart sau pe tablă.

Pasul 2 (15 minute)

Cereți-le participanților să se împartă din nou în grupuri și să discute pe marginea următoarelor întrebări, având în vedere lipsurile despre care s-a vorbit mai sus:

- Copiii sunt consultați și implicați? Opiniile lor sunt încorporate în toate etapele ciclului de programare /de proiect?
- Se oferă informații relevante și prietenoase față de copii?
- Se iau în considerare punctele de vedere ale diferitelor grupuri de copii (băieți /fete /copii cu dizabilități /copii de diferite vârste) și se iau măsuri specifice vârstei pentru a se asigura că toți copiii pot să-și spună părerea?
- Proiectul îi va ajuta pe copii și pe adulți să se afirme în lupta pentru realizarea drepturilor copilului?

Pasul 3 (15 minute)

Tot împărțiți pe grupuri, participanții vor purta o discuție despre modalitățile de consolidare a participării copiilor la programe și proiecte, pornind de la baza pe care și-au creat-o în cadrul discuțiilor de la pașii 1 și 2.

Pasul 4 (10 minute)

Reuniți toate grupurile ca să puteți purta o discuție cu toți participanții. Faceți un rezumat, trecând prin etapele ciclului de program /proiect, și identificați câteva modalități asemănătoare sau contrastante de consolidare a participării

Rezistența adulților față de participarea copiilor și învingerea acestei rezistențe

	Rezistența adulților față de participarea copiilor	Învingerea rezistenței adulților
În familie		
La școală		
În comunitate		

În administrația locală		
La locul de muncă		
În cadrul propriei organizații sau a unui alt ONG		
Continuați lista...		

“Tipuri de participare”

Copiii pot participa în multe moduri. Adesea copiii sunt implicați în unele discuții purtate la nivelul adulților, discuții ale căror implicații de fapt copiii nu le înțeleg. În acest caz avem de-a face cu manipulare și nu cu participare. Este important să analizăm critic natura reală a participării copiilor, pentru a vedea dacă este vorba de:

- **Manipulare** – Copiii fac sau spun ceea ce le sugerează adulții, însă nu înțeleg în mod real despre ce este vorba. Adulții îi întreabă pe copii ce părere au, și chiar ascultă câteva dintre ideile exprimate de aceștia, însă până la urmă nu le spun copiilor ce influență au avut ideile lor în formularea rezultatului final.
- **Rol decorativ** – Copiii iau parte la un eveniment, însă nu înțeleg de fapt despre ce e vorba.
- **Impresie de participare** – Copiii sunt întrebați ce părere au într-o problemă, însă nu prea au de ales în ceea ce privește modul în care își exprimă această părere sau cât de departe pot să meargă în părerile lor.
- **Invitație la participare în cunoștință de cauză** – adulții iau inițiativa de a-i implica pe copii, însă copiii decid dacă vor participa sau nu după ce sunt informați despre modul de desfășurare și resorturile care stau la baza unui proiect.
- **Consultare și informare** – copiii contribuie în calitate de consultanți la proiectele elaborate și coordonate de adulți, însă copiii înțeleg procesul, iar opiniile lor sunt tratate cu seriozitate
- **Deciziile sunt inițiate de adulți, iar copiii participă și ei la luarea deciziilor** – inițiatorii adulți îi implică pe copii în proiect, iar pentru deciziile importante trebuie să se ajungă la un consens între adulți și copii
- **Inițiativa și coordonarea aparțin copiilor** – copiii concep, organizează și derulează ei înșiși un proiect, fără amestecul adulților
- **Deciziile sunt inițiate de copii, iar adulții participă și ei la luarea deciziilor** – deciziile luate în comun, împărțite de adulți și copii reprezintă scopul final al adevăratei participări

Rezultate pozitive ale muncii desfășurate de ONG-uri cu copiii și tinerii

Aceste exemple³ arată lecțiile importante care s-au învățat în ceea ce privește efectele pozitive ale colaborării între copii și adulți în realizarea drepturilor copilului.

Recunoașterea copiilor ca actori sociali

- Părinții și membrii comunității ajung să dobândească respect pentru opiniile și drepturile copiilor, ceea ce îmbunătățește statutul copiilor și posibilitatea lor de a se face auziți.
- Copiii sunt recunoscuți ca actori sociali care au contribuții pozitive la comunitățile lor locale și la societate în general.
- Copiii contribuie la producerea unor schimbări de atitudine în rândul adulților, ceea ce duce la reducerea discriminării în familie, școală și comunitate.

Copiii ca deținători de drepturi

- Afirmarea copiilor în acțiunile de eliminare a încălcării drepturilor lor și de asigurare a realizării acestor drepturi.
- Rezultate mai bune la școală.
- Mai mult respect pentru sine, încredere și reziliență.
- Entuziasm în abordarea diferitelor probleme în beneficiul altor copii și al comunității în general.
- Îmbunătățirea deprinderilor de comunicare, negociere și lucru în echipă.
- Creșterea nivelului de toleranță și afirmarea valorilor incluziunii.
- Consolidarea valorilor, deprinderilor și cunoștințelor privind funcționarea democratică în rândul copiilor.
- Afirmarea băieților și fetelor prin mai buna cunoaștere a drepturilor lor și recunoașterea valorii pe care o poate avea participarea lor.

Lucrul cu copiii în elaborarea programelor

- Se creează oportunități pentru participarea copiilor la activitățile de planificare /luarea deciziilor /raportare /modificare a unor legi la diferite nivele ale administrației.
- Copiii dispun de capacitatea de a-și exprima propriile puncte de vedere, modul în care înțeleg ei diferite aspecte, probleme, analize, soluții și priorități, care sunt adesea diferite de cele ale adulților.

Rezultatele programului

- Reducerea discriminării împotriva fetelor, a copiilor din castele inferioare, a copiilor cu dizabilități, a copiilor care lucrează, a copiilor aparținând unor triburi etc.
- Creșterea cuprinderii în școală și a frecvenței școlii în rândul fetelor, băieților, al foștilor lucrători copii, al copiilor cu dizabilități, al copiilor aparținând unor triburi etc.
- Monitorizarea prezenței cadrelor didactice și a calității predării, precum și luarea unor măsuri prin intermediul autorităților competente din domeniul învățământului, acolo unde este cazul.
- Convingerea autorităților locale cu privire la necesitatea reparării unor poduri folosite de copii pentru îmbunătățirea accesului acestora la școală.
- Copiii se protejează pe sine și pe cei de-o seamă cu ei de abuzurile comise împotriva copiilor, prevenind în același timp căsătoriile timpurii și traficul cu copii.

Atitudinile și sprijinul din partea adulților

- Adulții acceptă tot mai mult ca copiii să fie reprezentați la nivelele local și județean și să-și exprime opiniile în acest context.
- Schimbările sociale se pot vedea în atitudinile și concepțiile adulților, care astfel își pot îndeplini obligațiile asumate în condiții mai bune.
- Adulților le revin răspunderi sporite în soluționarea cazurilor de încălcare a drepturilor copilului și în asigurarea unor servicii accesibile, de calitate pentru toți copiii.
- Există un angajament mai ferm în rândul adulților privind munca cu și pentru copii.

CAPITOLUL III EDUCAȚIA – DREPT FUNDAMENTAL AL COPILULUI

a. O educație de calitate pentru toți copiii

Dreptul la educație este un drept fundamental al copilului, iar statele sunt obligate să asigure exercitarea acestuia pe baza egalității de șanse pentru toți copiii.

Școala – instituție specializată în domeniul educației preia și continuă educația începută în familie. Copilul primește informații în funcție de vârsta pe care o are și de capacitățile ce trebuie formate, învață să relaționeze cu ceilalți, descoperă lumea cu realitățile ei complexe și în continuă schimbare. Învață să-și folosească cunoștințele, să pună probleme, să rezolve probleme, să devină o ființă autonomă și creatoare.

Pentru a putea transmite într-un timp relativ scurt cunoștințe, deprinderi, atitudini, educația este organizată prin instituțiile de învățământ, implică disciplină, respectarea unor reguli fără a deveni rigidă și neatractivă pentru copii.

Scopurile educației definite prin Convenție se referă la:

- a. dezvoltarea personalității și a talentelor copilului;
- b. pregătirea copilului pentru viața activă ca adult;
- c. cultivarea respectului pentru drepturile fundamentale ale omului ;
- d. eliminarea ignoranței, a analfabetismului;
- e. facilitarea accesului tuturor copiilor la cunoștințe științifice și tehnice, la învățământ modern;
- f. educarea copilului în spiritul respectului față de mediul natural.

Convenția privind drepturile copilului precizează faptul că disciplina școlară, regulamentul de ordine interioară trebuie să respecte DEMNITATEA COPILULUI.

Statele lumii și-au asumat răspunderea de a coopera, de a se sprijini reciproc pentru asigurarea dreptului la educație al tuturor copiilor indiferent de sex, de rasă, de religie, de condiție materială.

Beneficiază copiii din România de o educație de calitate care să le asigure un start bun în viața de adult și șanse egale pe piața muncii? Schimbările produse în învățământul românesc au produs unele insule de excelență, îngropate însă într-o mare de mediocritate și inerție. Slaba calitate a infrastructurii și a resurselor din sistemul de învățământ, problemele majore cu care se confruntă învățământul românesc, invocate în recentul raport elaborat de către Comisia prezidențială pentru analiza și elaborarea politicilor din domeniile educației și cercetării din România „România educației, România cercetării” riscă să conducă la creșterea decalajului cultural față de țările membre ale Uniunii Europene și să determine o competitivitate din ce în ce mai redusă a copiilor care în prezent se pregătesc în școli, respectiv a tinerilor cuprinși în învățământul superior.

Datele prezentate în raportul la care am făcut referire mai sus, constituie o sinteză relevantă pentru aprecierea calității educației din România „Majoritatea școlilor din România au o arhitectură care corespunde unei concepții despre școală de la finele secolului XIX-lea, nu de la începutul secolului XXI-lea. Peste 82% din totalul clădirilor școlare sunt construite înainte de 1970, uneori chiar cu mult mai mult timp în urmă, ceea ce face ca starea și dotarea lor să nu mai corespundă standardelor actuale de pregătire. Din mii de școli lipsesc facilitățile de bază (apă curentă, WC etc.), iar dotarea materială este precară. Doar 36% dintre școli sunt conectate la internet, majoritatea covârșitoare fiind formată din liceele din mediul urban.

Resursa umană îmbătrânește îngrijorător (media de vârstă a personalului didactic este de 40 de ani la femei și de 44 de ani la bărbați), iar calitatea prestației este, în general, slabă. Doar 18% din personalul didactic a urmat un curs de pregătire pentru utilizarea tehnologiei informației în predare, iar într-un sondaj recent 3, 74,3% dintre elevii de clasa a VIII-a susțin că profesorii obișnuiesc să le dicteze la majoritatea materiilor. Programa școlară este deosebit de încărcată și mai ales, este lipsită de o viziune clară.

Ce vrem să știe copiii noștri când termină școala? Aceasta ar fi întrebarea la care să răspundă orice programă școlară pentru a avea și a aplica o viziune cât mai cuprinzătoare. Evaluarea elevilor, îndeosebi prin teste naționale și bacalaureat, e de slabă calitate. Managementul unităților școlare a fost politizat excesiv, împiedicându-se astfel acumularea de know-how și formarea managerilor profesioniști. Inerția sistemului este uriașă.”

b. Exerciții, studii de caz

1. Studiu de caz:

Elena este elevă în clasa a XI-a. Îi place să învețe și are rezultate bune la majoritatea materiilor. Își dorește să urmeze Facultatea de psihologie și de aceea preferă mai curând disciplinele umaniste. Pentru a veni la școală este nevoită să se scoale foarte devreme pentru că familia ei locuiește înafara Bucureștiului. Acasă mai are 4 frați, dintre care doi merg la școala din comuna natală. Părinții ei lucrează din greu pentru a putea să asigure copiii cele necesare traiului zilnic. Ambii părinți sunt agricultori și roadele pământului sunt singura lor sursă de trai. După inundațiile din vara acestui an, situația în familie a devenit disperată. Familia a decis ca Elena să abandoneze școala pentru a se angaja.

Echipa Avocaților elevilor din liceu a aflat această situație și a hotărât să acționeze.

Imaginați modalitățile în care un elev în situația Elenei ar putea fi ajutat? Voi cum ați proceda?

2. Joc de rol: EDUCAȚIE V MUNCA COPILULUI

1. Participanții se împart în grupe
2. Se folosesc textele cu rolurile A; B; C; D;
3. Participanții împart în grupă rolurile A; B; C; D;
4. Grupurile discută situația copilului și vor preciza articolele din Convenție relevante pentru acest caz.
5. Abordați cazul prin prisma rolului pe care Avocații elevilor l-ar putea avea. Există vreo posibilitate de a preveni /soluționa un asemenea caz?
6. Încercați să schițați o modalitate de intervenție

Rolul A - Părintele nr. 1

Anul trecut fiul meu Paul, în vârstă de 14 ani, a început să lucreze în fiecare zi câteva ore după cursuri, la un magazin unde căra lăzi. Anul acesta Paul a abandonat școala și a început să lucreze la magazin toată ziua. Faptul că el muncește toată ziua a creat o situație nouă în familia noastră. Eu nu am fost niciodată la școală și de aceea nivelul salariului pentru munca depusă nu a fost prea mare. Am avut întotdeauna greutate în a asigura hrană pentru cei patru copii. Acum când Paul aduce acasă bani, noi putem cumpăra mai multă hrană, haine noi, sau medicamente când unul din copii este bolnav.

Paul este la fel de puternic ca un adult și este perfect apt să muncească o zi întreagă. Mai mult, eu consider că în familie și copiii trebuie să se alăture eforturilor părinților lor. Sunt mândru de faptul că Paul este așa de responsabil și sper ca toți copiii mei să fie la fel de capabili.

Rolul B - Lucrătorul social

Sunt foarte îngrijorat de faptul că Paul a început să lucreze la vârsta de 14 ani la un magazin, la aprovizionare. o ferm' la culesul fructelor.

Anul acesta a abandonat școala și a început să lucreze cu normă întreagă. Paul pare întotdeauna obosit și suferă de dureri la coloană. Ar trebui să-l vadă un doctor care să-i spună ce efecte va avea slujba asupra sănătății lui.

Eu consider că acest copil ar trebui să fie la școală împreună cu alți copii de vârsta lui. Paul nu mai are timp pentru odihnă sau joacă, activități care sunt necesare pentru o dezvoltare normală a oricărui copil. Nici un copil de vârsta lui Paul nu ar trebui să muncească cu normă întreagă. Mulți dintre muncitorii de la magazin fumează, beau și unii folosesc chiar droguri. Paul este prea tânăr ca să înțeleagă că aceste lucruri sunt periculoase.

Rolul C - Copilul

Eu sunt Paul. Am început școala când aveam 6 ani. La vârsta de 14 ani am început să muncesc: după ore căram lăzi a un magazin Munceam până seara târziu pentru a aduce mai mulți bani de mâncare familiei mele. Acum am 15 ani și am părăsit școala. Lucrez cu normă întreagă la magazin. Îmi place mai mult să lucrez decât să merg la școală. M-am plictisit de școală! N-am înțeles niciodată de ce trebuie să învățăm atâta. Pe strada noastră locuiește un om foarte bogat care are doar 4 clase primare. La magazin mă simt în lumea reală. Îmi plac oamenii cu care lucrez și am început să mă comport și eu ca ei. Sunt mândru că mă consideră unul de-al lor. Mai greu este că trebuie să mă scol la 6 dimineața, iar lucrul durează până seara târziu. Nu apuc decât să vin acasă și uneori adorm fără să mai mănânc ceva. Și spatele mă cam chinuie.

Rolul D - Părintele nr. 2

Anul trecut copilul meu Paul, care are acum 15 ani, a început să lucreze la un magazin. Muncea câteva ore pe zi, după terminarea cursurilor. Anul acesta Paul a renunțat la școală și a început să lucreze cu normă întreagă. Nu-mi place că a abandonat școala și muncește de dimineață până seara. Pentru noi toți ar fi mai bine ca el să-și definitiveze educația. Copiii care termină școala pot avea slujbe mai bune și pot câștiga mai mulți bani.

Paul a avut calificative foarte bune în primii ani de școală. Învăța bine chiar și atunci când în paralel muncea. Profesorii au spus întotdeauna despre Paul că ar putea fi un elev remarcabil, că ar putea chiar să meargă la universitate.

Am sperat tot timpul ca fiul meu să fie un exemplu pentru frații săi mai mici în ceea ce privește educația. Îmi iubesc copiii și aș dori ca atât Paul, cât și frații săi să aibă un viitor mai bun.

3. Studiu de caz:

Liceul X din capitală a beneficiat de o sponsorizare însemnată. Conducerea școlii a decis să doteze cabinetele școlare de informatică cu calculatoare și echipamente de ultimă generație. De teamă că acestea ar putea să se defecteze, accesul elevilor în sălile respective este limitat. Elevii ar dori să realizeze revista școlii într-o formă grafică nouă. De asemenea, ar dori să corespundă pe e-mail cu elevii din școala din Lion cu care liceul lor este înfrățit. După ore însă accesul în cabinete este interzis.

Sunteți echipa de avocați din liceul vostru. Ce vă propuneți să faceți în această situație?

5. Clasa a XI-a A, B, C, D

Disciplina: lb. franceză

Profesor:

Situația conflictuală: Desfășurarea necorespunzătoare a orelor de lb. franceză

Declarațiile elevilor:

- abordarea unor subiecte în neconcordanță cu ora de lb. franceză;
- ne-efectuarea unor exerciții de limbă franceză;
- ne-exersarea lecturii, a pronunției sau a traducerii;
- disciplina din timpul orei de lb. franceză;

Aceste situații au fost semnalate de către elevi prin sesizări scrise, transmise echipei "Avocatul elevului".

Care este modalitatea de acțiune într-o asemenea situație?

Capitolul IV CULTURA ORGANIZAȚIONALĂ A ȘCOLII

4.1 Comunicarea interpersonală eficientă

Comunicarea se definește ca procesul prin care se transmit informații de la un emițător la un receptor prin utilizarea unui sistem de semne și simboluri.

Eficiența procesului de comunicare este asigurată de manifestarea următoarelor abilități:

- Ascultarea activă – capacitatea de a surprinde atât conținutul mesajului cât și emoțiile interlocutorului, pentru a asigura înțelegerea cât mai fidelă a mesajului;
- Transmiterea asertivă a mesajului;
- Identificarea surselor de conflict și utilizarea strategiilor specifice de rezolvare a conflictelor;
- Utilizarea acestor abilități în diferite contexte de comunicare (dialog, comunicare de grup, comunicare directă sau mediată).

Comunicarea presupune două etape: receptarea mesajului celuilalt și transmiterea propriului mesaj. În varianta comunicării directe, ascultarea este primul pas în stabilirea unei relații de comunicare eficientă cu persoanele din jurul nostru.

A fi un bun ascultător presupune manifestarea unei atitudini de respect și acceptare. Comportamentele care transmit acest mesaj sunt:

- Stabilirea contactului vizual cu persoana cu care vorbim;
- Folosirea răspunsului minimal și a încurajării;
- Concentrarea atenției pe ceea ce spune vorbitorul;
- Evitarea judecării sau a interpretării a ceea ce spune celalalt;
- Reflectarea sentimentelor celuilalt
- Adresarea întrebărilor;
- Concentrarea atenției pe aspectele importante din discuție;
- Evitarea sfaturilor;
- Evitarea întreruperii persoanei care vorbește.

Cele mai multe mesaje se transmit non-verbal. Modul în care sunt încrucișate brațele, felul în care se mișcă gura, direcția privirii sau modalitatea în care este atinsă o persoană sunt considerate de către majoritatea psihologilor ca fiind canale de comunicare. Comunicarea non-verbală se referă la mesajele transmise de la o persoană la alta prin alte cai decât cele lingvistice. Acestea includ **mesaje corporale** (poziția corpului, gesturi, mimica, contact vizual și contact fizic), **comunicare spațială** (distanța dintre două persoane care conversează) și **paralimbajul** (cum ar fi tonul, intonația sau accentul folosite).

Stiluri de comunicare:

- Comunicare asertivă
- Comunicare agresivă
- Comunicare pasivă

Asertivitatea, agresivitatea și pasivitatea reprezintă trei modalități calitativ diferite de abordare a relațiilor interpersonale. Fiecare dintre acestea deține un set corespunzător de comportamente verbale și non-verbale.

Aspecte verbale ale comportamentelor:

- **Asertiv:**
 - exprimările reflectă opțiunea de a lua în considerare dorințele celorlalți concomitent cu încercarea de a-și îndeplini propriile dorințe. Poate implica un compromis;
 - exprimă în mod direct dorințe, așteptări și sentimente;
 - e potrivit din punct de vedere social.

Ex. „Te rog, lasă-mă să fiu atent la explicația profesorului, mă interesează; dacă nu înțelegi, o să-ți explic eu în pauză.”

- **Agresiv:**

- exprimări ce reflectă alegerea de a nu lua în considerare dorințele celorlalți concomitent cu încercarea de a-ți îndeplini propriile dorințe. Nu implică un compromis;
- Adesea nu implică exprimarea în mod direct a dorințelor, așteptărilor și sentimentelor;
- De cele mai multe ori, acest mod de exprimare este nepotrivit din punct de vedere social.

Ex. „ Numai pentru ca tu ești prost și nu înțelegi, nu-i lași nici pe alții sa fie atenți!”

- **Pasiv:**

- Formularea mesajului care reflecta alegerea de a NU lua în considerare propriile dorințe concomitent cu acceptarea îndeplinirii dorințelor celorlalți;
- Implică fie eșecul în exprimarea propriilor dorințe, așteptări și sentimente, fie exprimarea indirectă a dorințelor și sentimentelor, care poate implica minimalizarea importanței acestora.

Ex. Cel deranjat încearcă sa-l ignore pe cel care-l bruiază și nu-i mai spune nimic.

Consecințe ale comportamentelor asertive, agresive si pasive:

Asertiv	Agresiv	Pasiv
Problema este discutată	Problema este atacată	Problema este evitată
Drepturile tale sunt susținute	Drepturile tale sunt susținute fără a ține cont de drepturile celorlalți	Drepturile tale sunt ignorate
Îți alegi tu activitatea	Îți alegi activitatea ta dar și pe a celorlalți	Îi lași pe ceilalți să aleagă în locul tău
Ai încredere în tine	Ești ostil, blamezi, acuzi	Nu ai încredere în tine
Recunoști și drepturile tale și pe ale celorlalți	Drepturile tale sunt mai importante decât ale celorlalți	Vezi drepturile celorlalți ca fiind cele mai importante

Bariere in comunicare

A. Bariere la nivelul procesului de comunicare:

- tendința de a judeca, de a aproba sau de a nu fi de acord cu părerile interlocutorului (privirea critică, etichetarea, diagnosticarea, etc.);
- oferirea rapidă de soluții (imperativele, amenințarea, moralizarea, chestionarea excesivă, oferirea de soluții, etc.);
- lipsa de interes pentru nevoile și preocupările celuilalt (diversiunile, argumentul logic propriu, asigurarea că totul va fi bine).

B. Bariere cognitive:

- Stereotipurile – convingerile referitoare la caracteristicile, atributele și comportamentele specifice membrilor unei categorii sociale. Aceste convingeri pot lua naștere prin învățare indirectă sau din întâlnirea cu unul sau mai mulți membri ai categoriei respective în urma căreia se fac generalizări referitoare la întreaga categorie;
- Prejudecățile – atitudini negative ce impun generalizări nefavorabile în legătură cu membrii unui grup anume.

Metode de îmbunătățire a comunicării

- Limbajul responsabilității** este o formă de comunicare prin care îți exprimi propriile opinii și emoții fără să ataci interlocutorul, fiind o modalitate de deschidere a comunicării chiar și

pentru subiectele care sunt potențial conflictuale. Se focalizează conversația asupra comportamentului și nu asupra persoanei, se evită critica, etichetarea, moralizarea.

B. Exprimarea emoțională. Una din cauzele care provoacă dificultăți în comunicare este reprezentată de inabilitatea de recunoaștere și exprimare a emoțiilor, de teama de auto-dezvăluire. Cea mai mare dificultate în exprimarea emoțională este existența unor stereotipuri sociale ale exprimării emoționale. A comunica eficient presupune a ști să îți exprimi emoțiile:

a. exprimarea emoției printr-un limbaj adecvat:

- printr-un cuvânt: „sunt supărat / bucuros / curios / încântat”;
- prin descrierea a ceea ce s-a întâmplat cu tine: „tremur de emoție”;
- prin descrierea a ceea ce îți dorești să faci: „simt ca îmi vine să o iau la fugă”.

b. exprimarea emoțiilor într-un mod clar:

- sumarizează printr-un cuvânt ceea ce simți: bucuros, confuz, resemnat, rănit;
- evită evaluarea emoției: „mă simt puțin trist”;
- evită exprimarea emoției într-un mod codat: în loc de „mă simt singur” ai putea spune: „aș dori să petrecem mai mult timp împreună”;
- exprimă mai frecvent emoții față de un comportament specific: în loc de „sunt nemulțumit” poți spune „sunt nemulțumit că nu îți respecti promisiunile”.

c. acceptarea responsabilității pentru ceea ce simți – în loc de „m-ai supărat” poți spune „sunt supărat” sau în loc de „m-ai rănit”, poți spune „mă simt rănit când faci acest lucru”. Asumarea responsabilității a ceea ce simți și exprimi este o formă de validare personală.

C. Comunicarea asertivă

Asertivitatea este rezultatul unui set de atitudini și comportamente învățate, care au drept consecințe pe termen lung îmbunătățirea relațiilor sociale, dezvoltarea încrederii în sine, respectarea drepturilor personale, formarea unui stil de viață sănătos, îmbunătățirea abilităților de luare a unor decizii responsabile, dezvoltarea abilităților de management al conflictelor. Asertivitatea este abilitatea de a ne exprima emoțiile și convingerile fără a afecta și ataca drepturile celorlalți.

Drepturi asertive:

- dreptul de decide care sunt scopurile și prioritățile personale;
- dreptul de a avea valori, convingeri, opinii proprii;
- dreptul de a nu te justifica și a nu da explicații privind viața ta;
- dreptul de a spune celorlalți cum ai dori să se comporte cu tine;
- dreptul de a te exprima fără să-l rănești pe celalalt;
- dreptul de a spune NU, NU ȘTIU, NU ÎNȚELEG, sau NU MĂ INTERESEAZĂ;
- dreptul de a cere informații și ajutor;
- dreptul de a face greșeli, de a te răzgândi;
- dreptul de a fi acceptat ca imperfect;
- dreptul de a avea uneori performanțe mai scăzute decât potențialul tău;
- dreptul de a avea relații de prietenie cu persoane cu care te simți confortabil;
- dreptul de a-ți schimba prietenii;
- dreptul de a-ți dezvolta viața așa cum dorești.

Principii de modificare a comportamentelor non-assertive

Describe comportamentul

- descrie în mod obiectiv comportamentul;
- utilizează termeni simpli, concreți în exprimare;
- descrie timpul, locul și frecvența comportamentului;
- descrie comportamentul, nu motivele acestuia.

Exprimă ceea ce simți

- exprimă-ți emoțiile;
- exprimă emoțiile fără să faci judecăți asupra celuilalt;
- exprimă emoții într-o manieră pozitivă;
- focalizează-te asupra comportamentului și nu asupra persoanei.

Specifică ceea ce vrei să schimbi

- solicită schimbarea comportamentului;
- solicită o schimbare secvențială;
- solicită una sau cel mult două schimbări comportamentale;
- specifică comportamentele concrete care trebuie modificate;
- solicită schimbarea comportamentului care poate fi schimbat, pentru care interlocutorul are resurse de schimbare;
- specifică ce comportament ești dispus să schimbi pentru a facilita comunicarea

Focalizează-te pe consecințele comportamentului

- specifică clar consecințele comportamentului;
- oferă o întărire pozitivă pentru schimbarea comportamentului;
- stabilește întărirea adecvată persoanei și comportamentului;
- stabilește consecințele negative ale comportamentului indezirabil.

Decalogul comunicării:

1. Nu poți să nu comunici
2. A comunica presupune cunoaștere de sine și stimă de sine
3. A comunica presupune conștientizarea nevoilor celuilalt
4. A comunica presupune a ști să ascuți
5. A comunica presupune a înțelege mesajele
6. A comunica presupune a da feed-back-uri
7. A comunica presupune a înțelege procesualitatea unei relații
8. A comunica presupune a ști să îți exprimi sentimentele
9. A comunica presupune a accepta conflictele
10. A comunica presupune asumarea rezolvării conflictelor

ACTIVITATI

A.

1. Descrierea, pe grupuri mici, a indicatorilor unei ascultări eficiente;
2. După ce fiecare grupă a descris ce înseamnă ascultarea eficientă, se listează cei mai importanți indicatori ai ascultării active;

A asculta înseamnă:

- A fi atent la mesajele non-verbale: poziția corpului, expresia facială, privirea, gesturile;
- A recunoaște
 - ... convingeri, atitudini: „din ce spui, proiectul este prea dificil?”
 - ... fapte: „Ai observat că a întârziat la întâlnire de trei ori?”
 - ... nevoi: „Înțeleg, din ce-mi spui, că-ți dorești foarte mult acest calculator.”
 - ... mesajele non-verbale: „pari neliniștit”

- A încuraja comunicarea prin focalizarea pe:
 - ... fapte: „ ce te-a deranjat în comportamentul prietenului tău?”
 - ... convingeri: „ ce crezi despre problema asta?”
 - ... interese: „ ce ți-ai dori să faci în vacanță?”
 - ... emoții: „ cum te simți acum după ce ți-am povestit?”
 - ... opțiuni: „ ce crezi despre soluțiile noastre?”

Sau

„ Spune-mi mai multe despre...”, „ Continuă...”

B.

1. Identificarea, pe grupuri mici, a barierelor în comunicarea eficientă;
2. Fiecare grupă își va prezenta propria listă cu barierele în comunicare și se va realiza o listă comună.

Exemple de bariere în comunicarea eficientă

- tendința de a judeca, de a aproba sau de a nu fi de acord cu părerile interlocutorului;
- oferirea de soluții, fie direct, prin sfaturi, fie indirect, folosirea întrebărilor într-un mod agresiv, autoritar sau cu o notă evaluativă;
- recurgerea la ordine are ca efecte reacții defensive, rezistența, reacții pasive sau agresive;
- Folosirea amenințărilor;
- Moralizarea : „ar trebui” sau „ar fi cea mai mare greșeală din partea ta sa ...”

4.2 Lucrul în echipă / Teambuilding; Principiile lucrului în echipă

Leadership

- Leadership: capacitatea unei persoane de a mobiliza și direcționa capacitățile unui grup pentru atingerea unor scopuri bine definite
- Leadership: oportunități /beneficii și responsabilități
- Lideri formali și informali
- Elemente comune în orice definiție a leadership-ului: grupul și procesul de influențare intenționată a acestuia
- Importanța înțelegerii mediului de către lider (pentru obținerea de resurse, suport public sau politic, etc.).
- Încercări de definiție a acelor **trăsături** ce definesc un lider performant. Spre ex: *Capacitate, Autoritate, Putere, Răspundere, Acumulări, Responsabilitate, Participare, Perseverență, Răbdare, Putere de convingere, Înțelegere, Curaj, Perspicacitate, Abilitate, Spirit de echipă, Simțul umorului, Încredere în forțele proprii, Cooperare, Comunicare, Toleranță, etc.*
- **Valori și motivații:** de ce doresc oamenii să fie lideri?
 - *conformitate-suport*
 - *recunoaștere*
 - *independență*
 - *leadership /putere. Dorința de deținere a puterii trebuie dublată de preocupări legate de îmbunătățirea condiției comunității și persoanelor aflate în subordine.*

Profiluri psihologice ale conducătorilor

	Înclinat să se afirme	Deschis față de alții	Stabil	Fiabil
Trăsături generale	Om de acțiune, desfășoară mai multe acțiuni în același timp	Își ia prea multe angajamente care cu greu le poate îndeplini	Își petrece timpul organizându-se și îi place să facă bine lucrurile el însuși	Se preocupă de cele mai mici detalii și este indecis
Motivat de:	Acțiune, putere, autoritate, risc	Prezența altora și de posibilitatea de a se exprima	Respectul procedurilor și asigurărilor personale	Modul corect de a lucra
Comunicare	Merge drept la țintă și este nerăbdător	Îi place să discute și să facă schimb de idei	Știe să asculte	Prudent, se teme de critică
Gestiunea timpului	„Cursa contra cronometru”	„În căutarea timpului pierdut”	„Toate la timpul lor”	„Reglat ca un ceas”
Relațiile cu ceilalți	Nu știe să asculte, este tentat să dicteze și să controleze	Orientat către alții și mereu gata să-i ajute	Partener într-o echipă și loial acesteia	Lucrează mai degrabă singur, neavând încredere în ceilalți
Punct forte	Decide și acționează rapid și este eficace	Optimist și comunicativ	Stabil și loial	Foarte exigent față de sine și de ceilalți

Cinci niveluri ale conducerii (John Maxwell)

Forța personalității Oamenii te urmează pentru ceea ce ești și ceea ce reprezintă
Formarea oamenilor Oamenii te urmează pentru ceea ce ai făcut pentru ei
Rezultate Oamenii te urmează pentru ceea ce ai făcut pentru grup
Recunoastere Oamenii te urmează pentru că așa vor ei
Drepturi Oamenii te urmează pentru că sunt obligați să o facă

STIMA DE SINE – MOTORUL SUCCESULUI PERSONAL

Stima de sine se referă la modul în care ne evaluăm pe noi înșine, cât de “buni” ne considerăm comparativ cu propriile așteptări sau cu alții. Stima de sine este dimensiunea evaluativă și afectivă a imaginii de sine. Experiențele din timpul copilăriei au un rol esențial în dezvoltarea imaginii de sine.

Succesele și eșecurile din copilărie, precum și modalitățile de reacție a copilului la acestea definesc imaginea pe care o are acesta despre sine.

Atitudinile părinților, ale profesorilor, colegilor, fraților /surorilor, prietenilor, rudelor, contribuie la crearea imaginii de sine a copilului.

Tinerii cu stimă de sine crescută reușesc să facă față mai bine situațiilor și comportamentelor de risc, situațiilor de criză, eșecurilor. Adulții sunt modele importante pentru copii.

Atitudinile negative față de sine sunt generate atât de comportamentul celorlalți, cât și de modul personal de a gândi față de propria persoană.

Modalități de dezvoltare a respectului de sine

- Focalizarea pe progres;
- Evitarea etichetărilor generale negative,
- Dezvoltarea valorilor, intereselor personale – respectul de sine înseamnă cunoașterea propriilor valori și interese;
- Stabilirea unor scopuri realiste;
- Planificarea activităților,
- Compararea regulilor personale cu alte valori,
- Deschiderea către oportunități;
- Activități de voluntariat;
- Identificarea surselor de suport social, emoțional, instrumental, informațional;
- Dezvoltarea abilităților de comunicare, negociere, rezolvare de probleme, abilitățile de a face față situațiilor de criză;
- Dezvoltarea sentimentului de auto-eficacitate.

URMEAZĂ-ȚI VISUL!

Este normal să simți că poți să-ți controlezi viața, că ai libertatea de alegere. Calitatea vieții noastre este, în fond, hotărâtă de alegerile pe care le facem.

Poți să alegi:

- Ceea ce crezi;
- Ceea ce vei deveni;
- Ceea ce visezi;
- Să îți urmezi visele;
- Valorile în care crezi;
- Ceea ce înveți;
- Cum înveți;
- Ceea ce porți, ce spui, cum te porți;
- Cât de mult le permiți celorlalți să te influențeze;
- Unde vei fi;
- Cum îți investești timpul;
- Cum te porți față de tine însuși;
- Cum îi tratezi pe ceilalți;
- Cum reacționezi când îți se întâmplă lucruri rele.

Șapte pași spre împlinirea personală

1. Asumă-ți responsabilitatea!

Acceptă responsabilitatea deplină pentru comportamentul tău! Când rostești "Sunt responsabil", poți construi o viață nouă, chiar o lume nouă.

2. Crede în ceva important!

Viața ta e demnă de o motivație nobilă.

3. Fii tolerant!

Vei deveni mai agreabil, atât pentru tine însuși cât și pentru cei din jur.

4. Fii curajos!

A fi curajos înseamnă a acționa sub imperiul fricii, nu eliberat de ea. Dacă provocarea e importantă pentru tine, chiar trebuie să fii emoționat.

5. Zâmbește!

Pentru că nimeni nu o poate face în locul tău.

6. Iubește!

Pentru că trebuie să știi ce e bucuria.

7. Fii ambițios!

Un efort izolat nu îți poate rezolva problemele, nu îți va îndeplini visele și nu va fi suficient. Este normal și sănătos să dorești să fii mai mult decât ceea ce ești.

Imaginea de sine este reprezentarea pe care o are un individ în raport cu propria persoană. Ea se formează în timp pe baza auto-cunoașterii în contextul interacțiunii cu ceilalți înglobând cunoștințe despre abilitățile proprii despre valori, convingeri, trăsăturile de personalitate. Pentru a te ajuta să-ți formezi o imagine de sine cât mai aproape de realitate îți propunem următorul **exercițiu**:

« Cum mă văd eu și cum mă văd alții »

Se constituie grupuri de câte 4 persoane. Fiecare primește 4 cartonașe pe care va reprezenta printr-un simbol pe câte un membru al grupului, inclusiv pe sine. Pentru a-și contura propria imagine toți membrii grupului vor colecta cartonașele cu simbolurile care-i reprezintă și vor pune întrebări colegilor în legătură cu simbolurile respective. Fiecare va nota pe o foaie pe o coloană ceea ce a aflat nou despre sine și ar dori să mențină sau să dezvolte și pe altă coloană ceea ce ar dori să schimbe. Va avea loc în cadrul grupului o discuție în care fiecare va menționa ceea ce a aflat nou despre sine de la colegi, ce i-a făcut plăcere că a aflat și ce nu i-a făcut plăcere, ce ar vrea să afle colegii despre sine.

Aceste exerciții pot contribui la evitarea discrepanțelor ce apar între modul cum ne percepem și modul în care ne percep alții.

Există persoane cărora le este teamă de respingere sau de umilire de aceea nu doresc să fie cunoscuți de ceilalți. Așteptările noastre privind atitudinile celorlalți față de noi sunt în funcție de ce credem despre imaginea pe care o au alții despre noi. Diferențele între așteptări și ceea ce primim sau oferim pot duce la deformări ale imaginii de sine și la scăderea **stimei de sine**.

Aplicație

Lucru în perechi:

- Descrie o situație din trecutul tău în care ai conștientizat o diferență între imaginea de sine și imaginea celorlalți despre tine care a generat scăderea stimei de sine.
- Cum îți explici acea situație?
- Ce crezi că ai fi putut face pentru a nu trece prin situația prezentată?

Aceste auto-evaluări sunt trăite ca satisfacții sau insatisfacții.

Acceptarea de sine este o cale spre împăcarea cu sine și spre menținerea stimei de sine adecvate.

Din analiza diverselor secvențe din viața personală sau a altora se poate constata că impresia pe care o facem celorlalți poate facilita sau împiedica atingerea obiectivelor pe care ni le propunem. Fiecare dintre noi dispune într-o măsură mai mică sau mai mare (depinde de antrenament) de capacitatea de a influența impresiile celorlalți și poate aborda diverse stiluri de **auto-prezentare**, în funcție și de nivelul **stimei de sine** (ex. stil asertiv când stima de sine este de nivel înalt și stabil și stil protector când stima de sine este de nivel scăzut și există teama evaluărilor negative).

Totul devine mai ușor dacă ne stabilim clar obiectivele, dacă știm care sunt așteptările celorlalți în raport cu noi într-un anumit context și dacă realizăm o evaluare corectă a capacităților proprii. În funcție de acestea se pot stabili anumite strategii de inducere a unei imagini dorite.

Imagina de sine, încrederea de sine (încredere în propriile capacități de luare a deciziilor corecte, de a depăși obstacolele, de a atinge obiectivele propuse) și **iubirea de sine** (iubirea necondiționată față de propria persoană) sunt componente ale **stimei de sine**.

Atingerea performanțelor dorite de noi duce la formarea imaginii de sine pozitive și la creșterea nivelului stimei de sine.

Auto-ghidarea (standardele după care se orientează fiecare persoană în activitate) are un rol important în dinamica stimei de sine.

Valorizarea personală

Ne putem auto-modela cum dorim dacă vom ști clar ce dorim cu adevărat și vom acționa în sensul dorit.

Self-managementul sau managerierea de sine este un proces de auto-modelare conștientă. Acesta presupune cunoașterea propriului potențial dar și folosirea eficientă a oportunităților pentru a-l pune în valoare la întreaga capacitate.

Fiecare individ este unic, el reprezentând o sinteză a moștenirii biologice, sociale, culturale și genetice. El este dotat cu un potențial de creștere și dezvoltare în plan emoțional, fizic, intelectual, spiritual și social, dar evoluția fiecăruia este și în funcție de modul în care știe să inițieze schimbări legate de propria persoană și să acționeze în acest sens, știe să folosească propria experiență de viață sau experiența altora în procesul de **auto-afirmare**.

Viața se prezintă ca o succesiune de eșecuri și succese a căror analiză contribuie la cunoașterea resurselor de care dispunem și pe care le putem utiliza în proiectele personale.

De reținut:

- **Nu este suficient doar să faci proiecte ci trebuie să și acționezi pentru realizarea lor.**
- **Depinde de tine să te pui în valoare, de aceea este bine să acționezi ca cei din jur să vadă ceea ce este bun în tine.**
- **Oportunități există dar trebuie să înveți să le folosești.**

Aplicație:

- **Recunoașteți-vă propria valoare** - Recunoașterea împlinirilor trebuie să pornească din interior. Încercați acest exercițiu:

Faceți o listă cu 20-50 (în funcție de vârsta) de lucruri pe care le-ați realizat până în prezent. Gândiți-vă la întreaga voastră viață până în prezent. Veți fi uimiți de cât de multe lucruri, mari și mici, veți putea adăuga pe listă. Veți descoperi că, în ciuda greșelilor și problemelor de până acum, meritați să fiți felicități pentru lucrurile bune pe care le-ați făcut.

- **Fiți buni cu voi înșivă** - Indiferent de ce vă pot spune *oamenii*, ceea ce *voi* vă spuneți este mult mai grav și provoacă un prejudiciu și mai mare.
- **Găsiți-vă convingerile care să vă ghideze către rezultatele pe care le doriți.**

Aplicație:

„Jocul balonului” – valori personale și valori ale grupului

Materiale: post-it și markere

Evaluare:

- Cât de greu a fost să luați decizii imediate care să influențeze situații grele,
- Care a fost momentul cel mai critic și de ce?
- La ce a fost mai greu să renunțați?
- Cât de importantă este ultima greutate, în momentul în care se pot analiza toate alegerile făcute?
- S-au lărgit punctele de vedere despre alegerile din viață?

LUCRUL ÎN ECHIPĂ

Formarea unei echipe este o responsabilitate care are ca obiectiv realizarea unei echipe performante. Munca în echipă este o cooperare în cadrul unui grup în ceea ce privește rezolvarea unei probleme.

Aplicație:

Brainstorming pornind de la interpretarea următorului text:

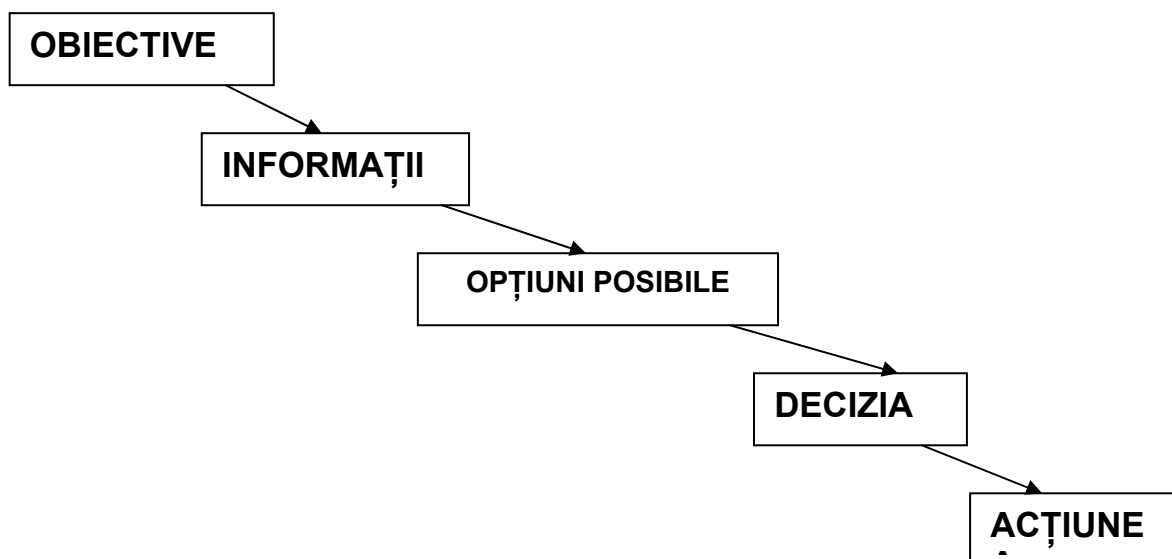
„Patru persoane, pe care le vom numi TOATĂ LUMEA, CINEVA, ORICINE și NIMENI lucrează împreună. Ceva important trebuia făcut și a fost repartizat lui TOATĂ LUMEA. TOATĂ LUMEA a fost sigur că CINEVA o va face. ORICINE o putea face, dar NIMENI n-a făcut-o. Din această cauză, CINEVA s-a supărat, pentru că era treaba lui **TOATĂ LUMEA. TOATĂ LUMEA a crezut că ORICINE putea s-o facă, dar NIMENI n-a realizat că TOATĂ LUMEA n-o va face. În final, TOATĂ LUMEA a dat vina pe CINEVA, când NIMENI n-a făcut ceea ce ORICINE putea face.**”

În cadrul echipei, membrii acesteia trebuie să combine cunoștințele teoretice, practice, aptitudinile și abilitățile.

Alcătuirea strategiilor de luare a unui angajament:

- Se dă o problemă echipei, nu doar un obiectiv, iar descrierea problemei trebuie să fie unitară, nu pe bucăți. Echipa trebuie să-și definească obiectivele, să găsească soluții și să le pună în practică.
- Obligațiile și problemele echipei trebuie să fie mobile, să varieze în funcție de circumstanțe. Aceasta creează variație și competiție.
- Trebuie eliminate ordinea impusă și stările de conștiință.
- Trebuie create valori comune, obiective comune, tradiții în cadrul echipei
- Să se creeze un sistem de recompense (individuale, dar și de grup)
- Asigurați siguranța mediului
- Împărtășiți informațiile și cunoștințele în cadrul echipei.
- Încurajați pe toată lumea să participe.
- Este bine să existe un facilitator, adică un „consultant al procesului”. El ajută echipa în timpul întâlnirilor și o sprijină în procesele de luare a deciziei.

Luarea deciziei:

Situații ce necesită munca în echipă:

- Când cooperarea mărește performanța / viteza / eficiența / calitatea activității.
- Când împărțirea sarcinilor și răspunderilor este acceptată de participanți.
- Când sarcina necesită aptitudini și competențe diferite.
- Când sarcina necesită ajustări frecvente în coordonare și executare

Aplicație:

„Dinamica grupului” - Cum poate fi o echipă eficientă?

Grupele vor avea sarcina de a stabili condițiile în care o echipă poate fi eficientă, pe baza experienței acumulate.

- A. Să existe întâlniri regulate, pentru ca:**
- toți să fie la curent cu ceea ce se întâmplă;
 - munca, răspunderile să fie împărțite;
 - membrii să își evalueze constructiv munca.
- B. Echipa să aibă un coordonator, care să faciliteze:**
- întrunirea membrilor;
 - bunul mers al întâlnirii;
 - comunicarea intensă și constructivă.
- C. Membrii echipei să-și aloce timp unul altuia, pentru a se cunoaște mai bine:**
- să se raporteze cu toleranță și bunăvoință unii la alții;
 - să-și corecteze reciproc greșelile: toleranța nu e indiferență;
 - să fie flexibili în pregătirea și luarea deciziilor;
 - să se încurajeze reciproc.

Pentru început se vor oferi elevilor ca puncte de sprijin numai indicațiile menționate la punctele A, B, C, urmând ca elevii să identifice motivele. Se va prezenta apoi tot tabelul și se vor confrunta rezultatele, ierarhizându-se, la fiecare subpunct, în ordinea importanței majore.

Activitate pe grupe de lucru.

În ce situații trebuie lucrat în echipă?

În aceleași grupe de lucru, elevii vor avea sarcina de a identifica momentele /situațiile în care este necesară activitatea în echipă și cea individuală. Se vor compara răspunsurile cu schema de mai jos, solicitând selectarea și argumentarea soluțiilor celor mai bune alese.

FACTORI CARE INFLUENȚEAZĂ COMPORTAMENTUL GRUPULUI

- Variabile independente (condiții date)
 - Mărimea grupului
 - Trăsăturile membrilor
 - Ierarhia statutelor
 - Canalele de comunicare
 - Natura și dificultatea sarcinii
- Variabile intermediare (procese emergente)
 - Stilul de conducere
 - Motivația
 - Relațiile dintre membrii
 - Gradul de implicare al membrilor
- Variabile dependente (rezultate)
 - Productivitatea grupului
 - Satisfacția grupului

Evaluare. În aceeași formă de organizare, elevii vor avea sarcina de a citi și a reflecta asupra trăsăturilor grupului eficient.

TRĂSĂTURILE GRUPULUI EFICIENT

1. Atmosferă informală, relaxată ce arată că membrii sunt implicați.
2. Participare integrală, concentrată asupra sarcinii.
3. Acceptarea activității de către toți membrii grupului.
4. Disensiunile nu se mușamalizează; fie se rezolvă, fie nu se rezolvă.
5. Membrii își ascultă părerile și nu se tem să facă sugestii constructive.
6. Majoritatea deciziilor se iau prin consens.
7. Critica este sinceră și nu este un atac la persoană.
8. Membrii grupului își pot exprima liber sentimentele față de sarcină și metode.
9. Sarcinile și răspunderile în echipă se distribuie clar.
10. Conducerea se schimbă periodic și se bazează pe competență.
11. Grupul este conștient de implicații, de aceea va revedea periodic

Aplicație: „Argumentare în luarea deciziilor versus ineficiență ”

REȚINEȚI:

- **CA SĂ IEI O DECIZIE CORECTĂ, ÎNCEARCĂ SĂ URMEZI CELE CINCI ETAPE:**
 - Definește decizia care trebuie luată.
 - Explorează toate alternativele.
 - Adună dovezi.
 - Gândește-te la consecințe.
 - Ia hotărârea pe baza probelor adunate și a alternativelor studiate.
- **CÂȚIVA TERMENI IMPLICAȚI ÎN LUAREA DECIZIILOR:**
 - **Sintetizarea:** integrarea vechilor părți în altele noi.
 - **Analiza:** puterea de a separa și studia.
 - **Informația validă:** informație care poate fi dovedit.
 - **Fact:** ceva ce poate fi dovedit.

- **Opinie:** idee personală sau credință a unui individ.
- **Auto-prețuire:** opinie pozitivă a cuiva despre sine.
- **Încredere în sine:** încredere în propria judecată.
- **Decizie:** rezultatul hotărârii cuiva într-o privință.
- **Expresie:** modul în care cineva își arată emoțiile și temperamentul.
- **Autodeterminare:** principiul unei voințe libere; capacitatea de a decide de unul singur, fără influențe exterioare.

MODALITĂȚI DE ALEGERE A UNEI DECIZII:

- **Prin deliberare:** Cântărirea alternativelor pe baza analizei. Aceste decizii pot să implice sau nu valori majore.
- **Fără să te gândești prea mult:** Acestea sunt de multe ori decizii banale, cum ar fi alegerea perechii de pantofi care va fi purtată în ziua respectivă.
- **Prin amânare:** Obții rezultate fără să alegi de fapt și fără să le poți controla prea mult. De exemplu, dacă ești întrebat dacă vrei fulgi de cereale la micul dejun și tu răspunzi că nu ești sigur și că te vei decide mai târziu, ai un exemplu de decizie amânată. Nu prea ai însă control asupra rezultatelor, pentru că în timp ce tu te decizi, fratele tău mai mic poate să fi terminat deja ultimii fulgi de cereale existenți.
- **Prin vot** - modalitatea cea mai simplă de a adopta o decizie, dând posibilitatea fiecărui membru al grupului să își expună opinia; dezavantaje: polarizarea grupului și crearea unei minorități, care va fi nemulțumită de rezultat.
- **Prin obținerea consensului:** se discută /negociază până la găsirea variantei general acceptate; se recomandă implicarea tuturor membrilor grupului, chiar dacă procesul ar deveni mai lung și complicat, uneori fiind chiar imposibil de a ajunge la un consens.
- **Prin adoptarea unei decizii informate;** decizia luată de o persoană (liderul ales), după ascultarea unui număr de argumente prezentate de participanții la discuție, bazată pe autoritatea pe care un individ o poate avea asupra altora într-un grup; deși este deseori o modalitate eficientă, unii membri ai grupului vor avea un impact redus în procesul de luare a deciziei, fiind dezamăgiți sau nemulțumiți.

4.3. CONFLICTUL SI COMUNICAREA

MEDIEREA CONFLICTULUI

Conflictul este o realitate a vieții cotidiene pe care fiecare dintre noi a întâlnit-o de una sau mai multe ori și care ne influențează în permanență. Într-un fel sau altul, cu toții suntem implicați în conflicte. Abordarea ordonată și sistematică a acestora este o necesitate cu atât mai importantă cu cât nevoile și temerile care ne conduc în situațiile conflictuale nu sunt conștientizate de toți cei implicați. Oricine poate să trateze situațiile conflictuale astfel încât comportamentul „atacatorului” să nu se accentueze și respectul față de propria persoană să nu fie lezat.

Un conflict se poate isca în multe feluri. Conflictele sunt dezacorduri în ceea ce privește atitudinile, scopurile, amenințarea valorilor personale, stilului, elementelor morale, plasarea responsabilităților, proceduri, etc.

În domeniul explicării și managerierii conflictului se vehiculează teorii, idei și principii diverse, mai mult sau mai puțin reale și realiste. Există însă o serie de idei pe care ar trebui să le înțeleagă fiecare dintre noi pentru creșterea capacității personale de a face față conflictelor care ne afectează:

- Conflictul este o parte firească a vieții de zi cu zi, inerentă în relațiile inter-umane.
- Conflictul poate fi tratat pe căi pozitive sau negative.
- Abordat printr-o gândire pozitivă, conflictul poate avea rezultate creative, poate fi o forță pozitivă pentru creșterea personală și schimbarea socială. Unele conflicte pot fi pozitive, ajută la accelerarea procesului de învățare în echipă. Sunt bune dacă după aceea echipa lucrează mai bine, au creat încredere, a întărit prieteniiile, a creat satisfacție. Ele pot redefini o problemă, ajută la cunoașterea de sine, creează schimbări, energii noi, crește implicarea și participarea, pot fi amuzante dacă nu sunt luate prea în serios, dezvoltă creativitatea, ajută la defularea „deșeurilor emoționale”.

- Abordat printr-o gândire negativă, conflictul poate avea rezultate distructive atât din punct de vedere emoțional, spiritual, cât și fizic.
- Conflictul poate deveni o sursă de maturizare și învățare, ajută la descoperirea propriilor valori și credințe, la sănătatea mentală individuală.
- Capacitățile de management al conflictului pot fi învățate; prin practică putem îmbunătăți comunicarea, negocierea, facilitarea, medierea conflictelor.
- Modul în care definim o problemă determină dacă și cum o vom rezolva; cu cât definim mai clar problema, cu atât mai ușor vom găsi o soluție).
- Într-un conflict, sentimentele sunt importante; câteodată nu ajungem la motivele conflictului și nu-l putem rezolva până când nu luăm în considerare sentimentele neconștientizate.

Tehnici mentale de rezolvare a conflictelor:

- ☞ Crearea unui cadru nou și a unei noi atitudini.
- ☞ Să te pui în locul celuilalt
- ☞ Folosiți discuția cu sine în mod pozitiv
- ☞ Sincronizarea

Cadrul vechi	Cadrul nou
Ori eu ori el	Amândoi putem câștiga
Nu există nici o speranță	Este posibil
Nu este drept să avem acest conflict	Conflictele de acest tip sunt normale
Nu merita să ne gândim la asta	Nu trebuie să neglijăm conflictul
Nu este înțelept să faci concesii	Trebuie să căutăm cât mai multe soluții
Nu eu am început, de ce să iau eu inițiativă	Aș putea contribui la rezolvarea conflictului

Agresivitatea umană este o modalitate de a intra în relație cu alții. Ea este o caracteristică a comportamentului uman de conservare prin atac și apărare și implică voința de a provoca, de a ataca o altă persoană.

În sens pozitiv, agresivitatea este îndreptățită când nu prejudiciază natura, viața și demnitatea omului, când nu contravine normelor morale; ea este în acest caz indispensabilă supraviețuirii și îi sunt asociate noțiunile următoare: combativitate, dinamism, dorința de a trăi, capacitate de afirmare, de schimbare, de adaptare, de acțiune.

În sens negativ, agresivitatea are efecte distrugătoare asupra unei persoane sau a unui grup, afectând relațiile interumane, generând conflicte.

Unele conflicte pot fi pozitive, ajută la accelerarea procesului de învățare în echipă. Sunt bune dacă după aceea echipa lucrează mai bine, au creat încredere, a întărit prietenii, a creat satisfacție. Ele pot redefini o problemă, ajută la cunoașterea de sine, creează schimbări, energii noi, crește implicarea și participarea, pot fi amuzante dacă nu sunt luate prea în serios, dezvoltă creativitatea, ajută la defularea „deșeurilor emoționale”.

Membrii să ceartă și se jignesc, în loc să discute, fac „biseri cuțe”, se pun prea mult la suflet câștigul și pierderea, beneficiul personal este mai important decât cel colectiv.

Pentru ameliorarea conflictelor se apelează la **mesajele eu**. Acestea exprimă sentimente și păreri pozitive, sunt clare, reduc controlul și păstrează relațiile dintre oameni.

MESAJE DE TIP EU (la persoana I)

Mesaje de exprimare

Când doriți să le comunicați ideile, acțiunile, interesele, atitudinile, încercați să te pui în locul persoanei căreia i te adresezi

Mesaje de răspuns

Este răspunsul dat de dvs. la mesajul celorlalți și conține un „nu” hotărât, urmat de o explicație. Când mesajul este acceptabil se folosește un „da” clar. Nu se folosesc propoziții de genul „nu pot”, „nu cred că voi reuși”, ci vom spune „nu, nu voi juca fotbal pentru că trebuie să-mi termin treaba”

Mesaje de prevenire

Îi informează pe ceilalți despre ceea ce vrei, ce dorești și de ce – „aș dori....., fiindcă.....”

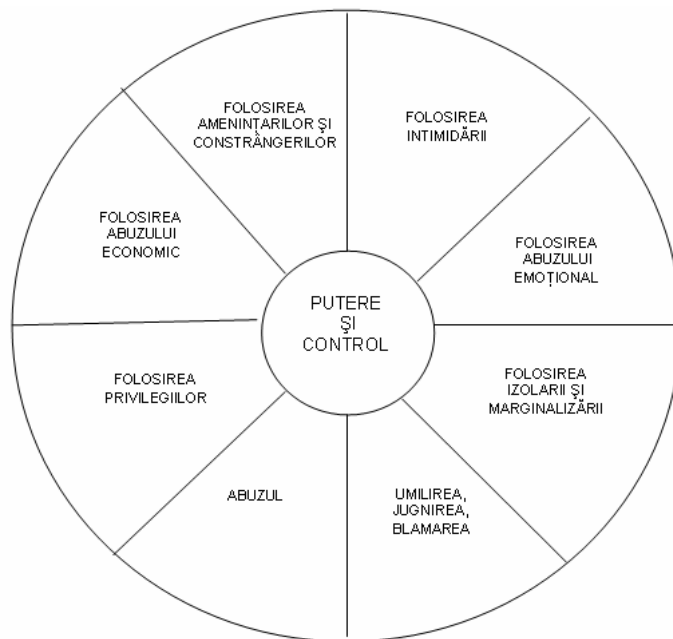
Mesaje de confruntare

Exprimă sentimentele față de atitudinea unei persoane care ne afectează

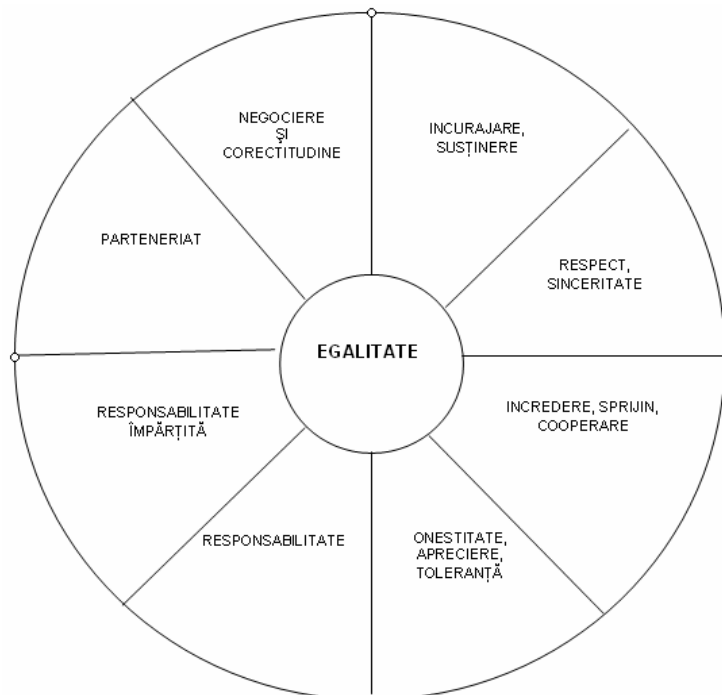
Mesaje de apreciere

Moduri de a exprima sentimente pozitive față de o persoană.

CERCUL VIOLENȚEI

CERCUL NON-VIOLENȚEI

Oameni diferiți adoptă **strategii** diferite pentru rezolvarea conflictelor. Aceste strategii se învață de obicei în copilărie și par să funcționeze automat la un nivel „preconștient” facem ceea ce pare natural în astfel de situații, dar de fapt aplicăm o strategie personală învățată și, deoarece a fost învățată, o putem oricând schimba învățând metode noi și mai eficiente de rezolvare a unui conflict. Modul în care acționăm într-un conflict este afectat de importanța obiectivelor noastre personale și de cât de importantă este considerată relația respectivă. În funcție, în principal, de acești doi factori, pot fi identificate mai multe strategii de a ne descurca în cadrul unor conflicte.

Exerciții

Brainstorming: Identificați elemente ale unor strategii de abordare a conflictelor. Cum ați acționa voi dacă ați participa, direct sau indirect, la un conflict?

Exercițiul are ca scop identificarea nu atât a strategiilor exacte de abordare a conflictelor (așa cum sunt ele enunțate mai jos) ci mai degrabă a elementelor care compun aceste strategii, elemente care vor constitui baza, prin grupare, a definirii strategiilor de mai jos. Elevii vor fi stimulați să explice, cu propriile cuvinte, modalități de abordare a unor conflicte diverse pe care le-au utilizat sau le-ar utiliza ei înșiși.

Cinci strategii de bază în abordarea conflictelor:

Renunțare

Aceasta implică să renunțați și la obiective și la relație și, în concluzie, evitați acea persoană și problema. Acționați ca o broască țestoasă, atunci când obiectivul nu este important nu considerați necesar să păstrați o relație cu cealaltă persoană.

Forțare

Aceasta implică faptul că trebuie să vă îndepliniți obiectivele oricât ar costa, cerându-i celeilalte persoane să vă lase să vă urmați calea, oricât de mult ar afecta relația. Atunci când obiectivul este foarte important și relația mai puțin, ca de exemplu când vreți să cumpărați o mașină la mâna a doua, vreți să acționați ca un rechin și să forțați. Nu forțați o persoană pe care o veți reîntâlni curând.

Aplanare

Aceasta implică renunțarea la obiective pentru a menține relația la cel mai ridicat nivel posibil. Când obiectivul nu are mare importanță pentru dumneavoastră, iar relația are o importanță considerabilă, este posibil să preferați să acționați ca un ursuleț și să nivelați asperitățile. Când un coleg ține deosebit de mult la o chestiune de care vouă nu prea vă pasă, a nu ridica probleme este o idee bună. Când faceți acest lucru să îl faceți cu umor. Din când în când, pentru a aplană un conflict este nevoie să vă cereți scuze. Spunând „Îmi pare rău” nu spuneți de fapt „Am greșit”. Expresia „îmi pare rău” informează cealaltă persoană că vă pare rău de situația creată. Când considerați că interesele celeilalte persoane sunt mai puternice decât ale voastre aplanăți conflictul și acordați prioritate celeilalte persoane.

Compromis

Aceasta înseamnă să renunțați la o parte din obiectivele voastre și să sacrificați ceva din relație pentru a ajunge la o înțelegere. Când și obiectivele și relația sunt la fel de importante pentru voastre, se pare că nici voi, nici cealaltă persoană nu puteți obține ceea ce doriți și ar trebui să negociați ca vulpe. Când, de exemplu, există o cantitate limitată de bani și amândoi doriți, ca angajați, o creștere semnificativă de salariu, a negocia pentru se ajunge la un compromis pare cea mai bună soluție pentru a rezolva conflictul.

Confruntare

Aceasta înseamnă să inițiați negocieri prin care și voi și ceilalți implicați în conflict să ajungeți la îndeplinirea obiectivelor și să păstrați și relația la cel mai înalt nivel posibil. Când oamenii realizează că vor lucra sau vor fi împreună în același mediu pentru o perioadă mai mare de timp, își dau seama

că e necesar să se susțină reciproc și să coopereze în problemele curente. Este suficientă o înțelegere pentru a satisface ambele părți și pentru a îndepărta tensiunile și sentimentele negative dintre voi și celălalt. Când și obiectivele și relația sunt extrem de importante pentru voi, acționați ca o bufniță. Faceți față conflictului. Negociați pentru a rezolva problema. Gândiți-vă la soluții care să vă ofere și vouă și celuilalt ceea ce doriți și prin care să păstrați o relație amicală.

Fiecare strategie de conflict ocupă locul său. Nici unul nu poate fi un dinozaur specializat care știe să aplice perfect o singură metodă de a rezolva un conflict, pentru că situațiile din viața cotidiană sunt extrem de diverse și cer soluții diverse. Așadar, cel mai bine este să fim capabili să alegem la momentul oportun strategia care se potrivește cel mai bine situației date. Pentru a fi eficient în rezolvarea unui conflict trebuie să ne diversificăm modul de a acționa, trebuie să de putem adapta continuu.

Exerciții

Se formează cinci echipe. Fiecare va avea ca simbol un animal din cele de mai sus: broasca țestoasă, rechinul, ursulețul, vulpea și bufnița și va trebui să imagineze câte un conflict pentru rezolvarea căruia va fi adoptată strategia pe care o reprezintă simbolul său (broasca țestoasă – renunțare, rechinul – forțare, ursulețul – aplanare etc.). După stabilirea și aplicarea strategiei un purtător de cuvânt va expune în fața celorlalte echipe situația imaginată și soluționarea ei.

Nu uita

Cele 5 reguli ale medierii conflictelor:

1. **Să nu judeci.** Mediatorii sunt imparțiali, chiar dacă ei cred că una din părți are dreptate și una greșește.
2. **Să nu dai sfaturi.** Uneori mediatorii se pot gândii la soluții ale conflictului, dar ei nu trebuie să le sugereze celor implicați; e conflictul lor, lăsați-i să și-l rezolve singuri, așa cum doresc. Doar atunci se vor simți cu adevărat responsabili.
3. **Să fii în mod egal empatic.** Un mediator empatic încearcă să înțeleagă ce simt cei doi implicați în conflict imaginându-se în locul fiecăruia, înțelegând lucrurile din perspectiva lui. Evitați să treceți de partea cuiva, dar încercați să înțelegeți cum vede fiecare lucrurile.
4. **Păstrați confidențialitatea.** Oamenii se simt mai bine când vorbesc despre sentimentele și problemele lor, dacă știu că mediatorii nu vor spune nimănui despre conflictul lor.
5. **Arată că îți pasă.** Mediatorii țin cont de procesul de mediere și de oameni. Ei fac tot posibilul să-i ajute pe ceilalți să se înțeleagă și să-și rezolve conflictele. Dacă mediatorii respectă procesul de mediere, ceilalți vor avea încredere în proces pentru a-și rezolva problema. (după Daniel Saphiro, Conflictul și comunicarea)

Definiții:

Formal = sistem de organizare bazat pe prescrierea oficială a obiectivelor și regulilor de funcționare, pe stabilirea precisă a sarcinilor, privilegiilor și obligațiilor. Termenul este folosit pentru a desemna faptul că există un sistem de reguli sau pentru a arăta că acțiunile unui grup se conformează unui asemenea sistem.

Fiecare membru din societate este supus simultan, așa cum spuneam, unui set de reguli formale și informale, de la reglementările juridice până la îndatoririle pe care le are în gospodăria proprie. În general respectarea ambelor seturi de reguli nu provoacă individului nici un fel de disconfort sau conflict dar există și situații extreme, în care este obligat să aleagă, pentru că norma formală și cea informală se exclud reciproc.

Aplicație

Lideri formali /informali

În echipe de câte cinci elevi descrieți două situații în care liderul formal și cel informal au propus activități în care a fost antrenată clasa.

Ce argumente au folosit cei doi pentru atragerea colegilor în realizarea activității?

Care dintre cei doi a convins mai ușor și de ce?

În examinarea și luarea deciziilor în legătură cu o responsabilitate specifică, trebuie să răspundem la întrebarea: de ce este important pentru cetățeni să-și îndeplinească responsabilitățile?

Gândiți-vă la o responsabilitate pe care o aveți în grupul din care faceți parte. Apoi răspundeți la următoarele întrebări:

- Care este responsabilitatea voastră?
- Față de cine se exercită responsabilitatea?
- Care este sursa acestei responsabilități?
- Care sunt beneficiile ce ar putea apare ca urmare a îndeplinirii responsabilității?
- Ce s-ar întâmpla dacă nu v-ați asuma responsabilitatea?
- De ce este importantă această responsabilitate?

Comparați răspunsurile voastre cu cele ale colegilor.

Una dintre sursele responsabilităților noastre este datoria civică. În calitate de cetățeni oamenii au anumite responsabilități, cum ar fi spre exemplu:

- Exercitarea dreptului de vot
- Informarea cu privire la problemele comunității
- Respectarea drepturilor celorlalți cetățeni
- Participarea la soluționarea problemelor cu care se confruntă comunitatea
- Toleranța și acceptarea diversității.

Aplicație

La nivelul clasei voastre urmează să alegeți liderul clasei care va avea responsabilitatea de a vă reprezenta în Consiliul elevilor, la nivelul liceului. Mai mulți colegi și-au exprimat dorința de a candida pentru această funcție. Câștigătorul va fi ales în urma votului vostru. Înaintea exercitării votului, situația se prezintă astfel:

- Zece colege se grăbesc foarte tare pentru că vor să învețe pentru teză; ele nu știu cine a candidat, nici care ar fi responsabilitățile pe care cel ales ar trebui să și le asume. Votează în grabă, fără să știe pe cine au votat;
- Cinci colegi au rugat pe unul dintre prietenii lor să voteze și pentru ei întrucât erau foarte ocupați cu pregătirea unui proiect pentru a doua zi;
- Cinci colegi au candidat pentru această funcție; fiecare va vota pentru sine;
- Doi colegi absentează pentru că alte probleme de rezolvat;
- Trei colegi au analizat cu multă responsabilitate fiecare candidatură și au acordat votul candidatului care era în măsură să reprezinte interesele clasei.

În urma numărării voturilor s-a constatat că a câștigat candidatul cel mai puțin reprezentativ pentru clasă.

Lucrând în grupuri mici, stabiliți:

- Despre ce responsabilitate este vorba
- Care este sursa acestei responsabilități
- Care sunt beneficiile ce ar putea apărea ca urmare a îndeplinirii responsabilității
- Ce s-a întâmplat pentru că nu a fost asumată responsabilitatea de către cea mai mare parte a elevilor
- De ce este importantă această responsabilitate?

Extrapolati situația analizată, la nivelul comunității locale și naționale. Care ar fi consecințele pentru întreaga comunitate în situația în care cetățenii și-ar exercita doar dreptul la vot fără să-și asume responsabilitatea votului? Responsabilitatea minimă ar fi ca cetățenii să se informeze asupra problemelor cu care este confruntată societatea și a vota, în mod responsabil.

Informarea cetățenilor cu privire la problemele comunității constituie o premisă pentru participarea cetățenilor la soluționarea problemelor cu care se confruntă comunitatea.

CAPITOLUL V

AVOCATUL ELEVULUI, o consecință firească a Programului Național Educație Pentru Cetățenie Democratică

CE ESTE AVOCATUL ELEVULUI?

Avocatul elevului este un proiect pilot care propune educarea elevilor pentru cunoașterea drepturilor și a responsabilităților care le revin și crearea în școli a climatului necesar pentru promovarea și respectarea acestora, în conformitate cu prevederile Convenției Drepturilor Copilului, a Legii 272/2005, a Convenției Europene privind Drepturile Omului. Conceput și aplicat prin colaborarea a trei instituții: Asociația: „Asistență și Programe pentru Dezvoltare Durabilă – Agenda 21”, Ministerul Educației și Cercetării și Reprezentanța UNICEF în România, proiectul a debutat în martie 2005 și s-a derulat în 8 licee pilot din București, Buzău și Ilfov. Filozofia proiectului s-a construit pe prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, care a evidențiat demnitatea, competența, creativitatea copiilor, capacitatea lor de a formula opinii, de multe ori extrem de serioase și pertinente, în legătură cu aspecte care le afectează în mod direct viața.

Viziunea proiectului

Avocatul elevului este un proiect pilot care propune crearea unei instituții care:

- să asigure cunoașterea, promovarea și respectarea drepturilor copiilor /a tinerilor;
- să mobilizeze, într-un mecanism unitar, elevi, cadre didactice, părinți, alți parteneri din comunitate (autorități locale, mass-media, companii private etc.);
- să stimuleze participarea semnificativă a tinerilor și să canalizeze energia și creativitatea lor pentru modelarea mediului în care trăiesc.

Misiunea proiectului

- Să îi învețe pe tineri să se manifeste într-o societate democratică.
- Să îi ajute pe tineri să își asume responsabilități, militând pentru afirmarea drepturilor lor.
- Să contribuie la dezvoltarea comportamentului participativ al tinerilor.
- Să completeze oferta educativă a școlii și a familiei, prin implicarea tinerilor înșiși, ca ofertanți de educație.

Proiectul face parte, totodată, din **Programul Național de Educație pentru Cetățenie Democratică** și vine să completeze filozofia acestuia într-o manieră aplicată, oferind posibilitatea construcției în școli a unei culturi a participării elevilor.

Miza proiectului o reprezintă metamorfoza școlii românești, astfel încât mediul de educare să devină unul dinamic, în care elevul se manifestă nu doar ca titular de drepturi, ci și promotor al realizării lor. Școala va reuși, astfel, să devină un forum democratic, capabil să pregătească cetățenii europeni de mâine.

După derularea primei etape de pilotare, cele mai importante rezultate ale proiectului se referă la capacitatea elevilor de a recunoaște situațiile de încălcare a drepturilor lor și de a se constitui ca adevărați pledanți pentru identificarea unor soluții pentru fiecare caz în parte. În acest scop colaborarea cu conducerile școlilor și cu profesorii diriginți a avut un rol însemnat.

În continuare, accentul s-a pus pe asigurarea caracterului sustenabil al proiectului și crearea în școli a unui mediu care să stimuleze participarea elevilor la promovarea drepturilor lor și cooperarea dintre elevi, cadre didactice, conducerile școlilor, părinți și comunitatea locală pentru a impune în școli acea nouă viziune promovată prin Convenția Drepturilor Copilului, conform căreia aceștia trebuie să constituie parteneri activi ai adulților în toate procesele legate de educația și dezvoltarea lor. Eforturile au fost îndreptate spre crearea unei “lumi demne pentru copii” conformă cu obiectivele stipulate în documentul programatic omonim adoptat de către sesiunea extraordinară a Adunării Generale a ONU dedicată drepturilor copilului, lume care se poate realiza numai în condițiile în care copiilor și tinerilor li se asigură un climat adecvat pentru a-și putea exercita dreptul la libera exprimare a opiniilor, a-și dezvolta respectul de sine și a dobândi cunoștințe și deprinderi care să îi ajute să facă față provocărilor vieții.

După doi ani de pilotare, proiectul Avocatul Elevului, rezultat din parteneriatul instituit între o asociație neguvernamentală, Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21, Reprezentanța UNICEF în România și Ministerul Educației și Cercetării, a dovedit că răspunde acestor cerințe și că

reprezintă o structură viabilă capabilă să stimuleze în școli un climat favorabil promovării drepturilor elevilor.

Așa cum rezultă din evaluările întreprinse pe întreaga durată de derulare a proiectului, Avocatul elevilor și-a demonstrat virtuțile de catalizator în școli a unei reale mișcări în favoarea drepturilor copilului, a asigurat cooperarea tuturor actorilor implicați în actul de educație și respectiv în viața școlilor: elevi, părinți, cadre didactice, manageri școlari, reprezentanți ai comunităților locale în apărarea și promovarea drepturilor copilului. Proiectul a răspuns viziunii UNICEF referitoare la instituirea în școli a unei structuri care, dincolo de a asigura o participare efectivă a elevilor în procesele decizionale ale școlii, să ofere elevilor posibilitatea de a se implica într-un exercițiu de solidaritate, de acțiune civică, pentru promovarea și protejarea comună a drepturilor lor, inclusiv ale colegilor lor din cele mai vulnerabile comunități, urmând principiile Convenției ONU pentru Drepturile Copilului: principiul interesului superior al copilului, principiul nediscriminării, principiul participării și principiul supraviețuirii și dezvoltării copiilor.

Din această perspectivă instituția "Avocatului elevului" s-a încadrat într-o manieră specifică în modelul educațional promovat prin Programul Național de Educație pentru Cetățenie Democratică asigurând formarea unor deprinderi de viață democratică care sunt absolute necesare adultului într-o societate liberă și deschisă.

Proiectul a răspuns totodată obiectivelor formulate prin Legea calității în educație ale cărei standarde îmbină criteriile de evaluare centrate pe cunoștințe și performanță cu cele care măsoară competențe, valori și aptitudini. În acest context, Ministerul Educației și Cercetării a avut o atitudine extrem de deschisă și suportivă pentru Avocatul elevului, proiect capabil să îi ajute pe tineri să își asume responsabilități, militând pentru afirmarea drepturilor lor, să contribuie la dezvoltarea comportamentului participativ al tinerilor. Deveniți ei înșiși ofertanți de educație, tinerii cuprinși în proiect și-au format competențe și și-au dezvoltat aptitudini necesare vieții lor de adult într-o societate democratică.

Toate aceste aspecte pledează pentru continuarea proiectului și instituirea unor structuri capabile să asigure cadrul optim pentru transferul de know-how și formarea formatorilor.

Concepte și competențe cheie ale EDUCAȚIEI PENTRU CETĂȚENIE DEMOCRATICĂ

Analiza conceptelor cheie din domeniul educației pentru cetățenie democratică relevă diversitatea semnificațiilor acestora. Explorarea conceptului de cetățenie evidențiază o serie de diferențe ale accepțiunilor, dar și similitudinile abordărilor. Astfel, cetățenia ridică întotdeauna problema apartenenței la o comunitate, ceea ce presupune drepturi și îndatoriri, în special drepturi politice. *"În acest sens, cetățeanul este întotdeauna co-cetățean, cineva care trăiește împreună cu ceilalți. (...) Cetățeanul și cetățenia există în spații democratice, spre exemplu în spațiile în care persoanele au drepturi și demnități egale și unde legea este făcută de oameni pentru oameni. Egalitatea politică și juridică, împreună cu principiul nediscriminării, se combină cu urmărirea maximului de extindere a libertăților. Cetățeanul este o persoană care are drepturi și îndatoriri într-o societate democratică. Primul drept este acela de a stabili legea; prima îndatorire este aceea de a respecta legea, exercitându-și libertatea, dezvoltându-și inițiativele, organizându-și relațiile cu ceilalți în cadrul definit de lege."* (François Audigier, Concepte de bază și competențe esențiale referitoare la educația pentru cetățenie într-o societate democratică, Consiliul European, 2000).

Competențele de bază asociate cu cetățenia într-o societate democratică sunt cele determinate de construirea unei persoane libere și autonome, care își cunoaște și apără drepturile, își asumă responsabilitățile sale în societate.

Noi competențe ale profesorilor din perspectiva educației pentru cetățenie

Multe țări au introdus măsuri de reformă a sistemelor de educație, în conformitate cu schimbările sociale, politice și economice din ultima perioadă. Este important ca și sistemul de formare a profesorilor să răspundă evoluțiilor curriculum-ului, tehnologiei didactice (metodologiei de predare-învățare), mijloacelor didactice, materialelor educaționale pe care profesorii trebuie să fie pregătiți să le folosească adecvat. Pentru ca aspectele anterioare să fie cu succes implementate, este necesară

dezvoltarea unor noi competențe ale profesorilor. Adaptarea competențelor profesorului la schimbările curriculare din sistemul școlar trebuie să țină seama de factorii care au generat reforma curriculum-ului (evoluții ale științei și tehnologiei, implicații ale aspectelor socio-culturale, economice și politice asupra sistemului de învățământ, dinamica pieței muncii).

Tendențele majore ale reformelor curriculum-ului în plan european constau în: educația pentru toți, relevanța curriculum-ului pentru individ și pentru societate, dezvoltarea unor atitudini și valori dezirabile, dezvoltarea abilităților, a gândirii critice, preocuparea pentru adecvarea instruirii la nevoile fiecărui individ, maximizarea potențialului fiecărui copil, predarea și învățarea centrate pe elev, evaluarea holistică a performanțelor. Care sunt implicațiile acestor tendințe asupra competențelor necesare profesorilor?

Evoluții ale rolului și competențelor cadrelor didactice

Paradigmele și evoluțiile recente ale teoriei și metodologiei curriculumului, instruirii și evaluării solicită din partea profesorilor noi competențe, concretizate în:

- preocuparea pentru adecvarea procesului de instruire la nevoile fiecărui individ: capacitatea de a identifica nevoile /domeniile de dezvoltare ale fiecărui elev, de a identifica ritmul dezvoltării (a accepta că dezvoltarea se produce în ritmuri diferite la momente diferite); capacitatea de a adecva situațiile de învățare, conținuturile și materialele educaționale la caracteristicile individuale ale elevului, de a încuraja spiritul de inițiativă și capacitatea de studiu independent ale elevilor;
- maximizarea potențialului fiecărui copil (cu deosebire al copiilor dezavantajați): capacitatea de a diagnostica nevoile fiecărui elev, în termenii unor caracteristici fizice, cognitive, afective, socio-economice sau culturale;
- evaluarea holistică a performanțelor: capacitatea de a adapta modul de evaluare la dezvoltarea globală a elevului și de a utiliza informațiile evaluative pentru a proiecta activități de predare-învățare; dezvoltarea capacității de auto-evaluare la elevi; elaborarea unor instrumente de evaluare; interpretarea rezultatelor evaluării pentru adoptarea de decizii și ameliorarea activității; utilizarea adecvată a metodelor alternative de evaluare;
- adaptarea la schimbare: capacitatea de a identifica schimbările din societate și natura lor (direcții, tendințe, calitate), a evalua acțiunile /practicile elevilor și a sugera și implementa modificările necesare;
- implicarea elevilor în învățare, dezvoltarea motivației, negocierea cu elevii a diferitelor tipuri de reguli; favorizarea definirii unui proiect profesional al elevului. munca în echipă.

Ideea "educației pentru toți" - sau, mai bine spus, a educației adaptate nevoilor fiecărui elev - solicită profesorului capacitatea de adaptare la diversitatea elevilor, de sprijinire a achizițiilor acestora, de motivare pentru obținerea de performanțe superioare și dezvoltarea de capacități pentru educația permanentă.

Competențe ale profesorilor din perspectiva educației pentru cetățenie

În contextul educației pentru cetățenie, relația profesor - elev implică anumite caracteristici care derivă din specificul acestui tip de educație și din următoarele concepte-cheie: responsabilizare, drepturile omului, democrație participativă, împuternicire (engl. *empowerment*). Educația pentru cetățenie se înscrie în paradigma conform căreia rolul profesorului nu trebuie să se reducă la a transmite cunoștințe, iar cel al elevului la a asculta și a asimila informații. Profesorul trebuie să fie mai mult un organizator al situațiilor de învățare și un element de legătură între elev și societate, care mediază și facilitează accesul la informație. Implicarea elevilor în procesul de decizie începe chiar în contextul procesului didactic, în toate aspectele sale: predare-învățare-evaluare. Modificarea rolului profesorului se reflectă în: cunoștințe interdisciplinare vs. cunoștințe monodisciplinare, proces de predare-învățare linear, static vs. proces de învățământ dinamic, interactiv (managementul clasei, metode de predare, învățare prin cooperare, evaluare etc.). Astfel, elevii și profesorii sunt implicați în procesul de învățământ și sunt responsabili pentru practicile educaționale și pentru rezultatele acestora.

Competențele profesorilor, din perspectiva educației pentru cetățenie, sunt:

- abordarea problemelor din perspectiva elevului;
- sesizarea și acceptarea similitudinilor și diferențelor dintre el însuși și elevi, ca și dintre elevii înșiși;
- respectarea drepturilor elevilor și manifestarea unei atitudini de sensibilitate față de nevoile și interesele lor;
- soluționarea problemelor și a situațiilor ambigue, complexe, din clasă sau din școală;
- capacitatea de a se vedea pe sine, ca și pe elevi, ca membri activi ai comunității locale, naționale și globale;
- capacitatea de a integra propriile sale priorități într-un cadru comun de probleme și valori, precum și de a acționa pe baza deciziilor elevilor;
- capacitatea de a-și recunoaște greșelile în fața unui grup și de a valorifica din punct de vedere educativ consecințele acestora;
- capacitatea de a dezbate aspecte ale curriculum-ului ascuns (Bîrzea, C., Educația pentru cetățenie democratică. Perspectiva învățării permanente. Consiliul European, 2000).

Pentru dezvoltarea unor atitudini și valori dezirabile, profesorul trebuie să creeze situații de învățare menite să dezvolte astfel de atitudini, să se descurce în situații conflictuale date de opinii /atitudini diferite între indivizi sau între individ și societate, să evalueze dezvoltarea atitudinilor și valorilor la elevi.

Teoriile moderne consideră necesară înlocuirea modelului profesorului ca "*specialist într-un domeniu, curând depășit de evoluțiile științifice*" (Maciuc, I, 1998) cu cel al profesorului-formator, capabil să se adapteze la nou, să se auto-formeze permanent. Multe țări au revizuit sau sunt în curs de revizuire a curriculum-ului în conformitate cu schimbările sociale, politice și economice din ultima perioadă, însă este deosebit de important ca și sistemul de formare a profesorilor să răspundă acestor noi dezvoltări ale curriculum-ului, ale tehnologiei didactice (metodologii de predare-învățare) și materialelor educaționale pe care profesorii trebuie să fie pregătiți să le folosească adecvat.

Profesorii sunt, poate, partenerii cei mai importanți în procesul de modernizare a sistemului de învățământ. În acest context, în general, și din perspectiva educației pentru cetățenie, în special, înnoirea rolului profesorului trebuie să aibă în vedere următoarele aspecte:

- practicarea drepturilor omului în școală, dând prioritate unei pedagogii cooperative și instaurând un climat de încredere în clasă;
- centrarea pe elev;
- considerarea contextului social și global, favorizând abordările comune între profesori, pentru gestionarea problemelor;
- rolul de mediator între cursanți și mediul lor;
- modernizarea procesului de evaluare: evaluarea ca modalitate de progres, accentul pe evaluarea formativă;
- modernizarea formării profesorului, folosind noi abordări pedagogice și noile tehnologii informaționale;
- activismul civic prin Internet.

Relația profesor-elev este una de colaborare, de încredere și de respect reciproc. Elevul nu se simte "controlat", ci sprijinit. Profesorul trebuie să fie mai mult un organizator al situațiilor de învățare și un element de legătură între elev și societate, care mediază și facilitează accesul la informație. Implicarea în egală măsură a elevilor și profesorilor în procesul didactic înseamnă responsabilități împărtășite.

ANEXA

Care sunt drepturile specifice cuprinse în Convenția cu privire la drepturile copilului?

Articol	Conținut	Observații
Art. 1	☞ Copilul este o persoană sub vârsta de 18 ani	➤ Vârsta majoratului poate diferi de la o țară la alta ➤ Fiecare țară trebuie să decidă dacă drepturile copilului se aplică începând de la concepție sau de la naștere
Art. 2	☞ Nediscriminarea	➤ Toți copiii trebuie să fie protejați de toate formele de discriminare din cauză de culoare, limbă, apartenență etnică, naștere, origine socială, sau din cauza unei dizabilități, fie că este fizică, mentală sau socială
Art. 3	☞ Principiul intereselor superioare ale copilului	➤ Toate drepturile se vor interpreta și proteja în funcție de nevoile, capacitățile și situația fiecărui copil în parte și nu doar în funcție de o concepție generală cu privire la ce ar fi bine pentru toți copiii
Art. 4	☞ Punerea în aplicare a drepturilor copilului	➤ Statele au obligația de a lua măsurile legislative, administrative și de altă natură corespunzătoare ➤ Se vor elabora și aplica legi, politici și programe prietenoase față de copii ➤ Alocarea resurselor pentru drepturile copilului se va face folosindu-se la maximum resursele disponibile
Art. 5	☞ Responsabilitățile părinților	➤ Părinții au dreptul și îndatorirea de a le da copiilor lor îndrumarea și orientarea corespunzătoare cu privire la modul în care copiii uzează și se bucură de drepturile lor. ➤ Această îndrumare și orientare trebuie să se schimbe odată cu capacitățile în continuă dezvoltare ale copiilor
Art. 6	☞ Dreptul la viață și dezvoltare	➤ Îndatorirea de a nu face nimic care ar putea face rău copilului ➤ Obligația de a asigura dezvoltarea deplină a copiilor ➤ Statele vor lua măsurile necesare pentru a realiza acest drept cât mai deplin
Art. 7	☞ Dreptul la un nume și la cetățenie	➤ Copilul are dreptul la un nume de la naștere ➤ Dreptul copilului de a dobândi o cetățenie nu elimină posibilitatea ca un copil să fie apatrid dacă țara în care se naște copilul aplică legi privind cetățenia diferite față de cele în vigoare în țara părinților ➤ Copiii trebuie să fie îngrijiți de părinți în măsura posibilităților
Art. 8	☞ Dreptul la identitate	➤ Identitatea presupune cunoașterea rudelor
Art. 9	☞ Dreptul de a locui cu părinții	➤ Principala regulă este că copiii nu pot fi separați de părinții lor decât în situația când acest lucru este necesar în interesul suprem al copilului ➤ Separarea forțată este justificată dacă este vorba și de neglijare sau abuz ➤ În cazul separării părinților, instanța poate lua o decizie cu privire la domiciliul copilului, respectându-se în același timp dreptul copilului de a avea contacte cu celălalt părinte, în afară de cazul în care acest lucru nu este în interesul copilului
Art. 10	☞ Dreptul la reunificarea familiei	➤ Se aplică în cazul copiilor și părinților care trăiesc în țări diferite ➤ Statele sunt încurajate să “favorizeze” reunificarea familiei prin acordarea vizelor de călătorie necesare copiilor și părinților acestora
Articol	Conținut	Observații
Art. 11	☞ Protecția împotriva transferului ilegal și	➤ Cere guvernelor să facă tot ce le stă în putință pentru a împiedica scoaterea ilegală din țară a copiilor, chiar de

	nereturnarea	<p>către părinți</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Încurajează statele să încheie tratate cu alte țări pentru a institui metode prin care să se soluționeze astfel de situații
Art. 12	☞ Greutatea opiniilor unui copil	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dă copilului posibilitatea de a-și exprima opiniile, opiniile sale fiind luate în considerare în funcție de gradul său de maturitate
Art. 13	☞ Libertatea de exprimare și accesul la informație	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Acest drept este îngăduit de nevoia de a respecta drepturile sau reputația altora, precum și de nevoia de a se proteja securitatea națională, ordinea publică, sănătatea publică și bunele moravuri
Art. 14	☞ Libertatea de gândire, de conștiință și religie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Presupune libertatea de a avea anumite convingeri și credințe, de a le practica și modifica ➤ Dreptul și îndatorirea părinților de a-i îndruma pe copii este respectat, acolo unde este cazul
Art. 15	☞ Libertatea de asociere și libertatea de întrunire pașnică	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nu pot fi îngădite decât prin restricțiile prevăzute în lege în acest sens și sunt necesare în orice societate democratică
Art. 16	☞ Dreptul la intimitate	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Copiii au dreptul de a nu fi judecați în ședință publică, iar cei care lucrează cu copiii trebuie să păstreze confidențialitatea asupra informațiilor privind copilul ➤ Se referă și la intimitatea relației dintre copii și părinții lor și părinți și alți membri ai familiei ➤ Dreptul la intimitate poate fi îngăduit prin lege
Art. 17	☞ Dreptul la mijloacele de informare specifice copiilor	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Guvernele trebuie să încurajeze mass-media să elaboreze programe care să nu aibă doar rolul de divertisment, ci să fie și adecvate pentru bunăstarea socială, spirituală și morală, precum și sănătatea fizică și mentală a copiilor
Art. 18	☞ Dreptul de a fi îngrijiți și crescuți de familie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Părinții și reprezentanții legali poartă principala răspundere pentru creșterea copiilor lor ➤ Rolul guvernului este de a-i sprijini pe părinți și pe reprezentanții legali ai copiilor
Art. 19	☞ Protecția împotriva abuzului	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Statele au obligația de a lua măsuri pentru a-i proteja pe copii de toate formele de violență, vătămare sau abuz fizic sau mental, abandon sau neglijare, rele tratamente sau exploatare, inclusiv abuz sexual pe care le-au suferit în timp ce se aflau în îngrijirea părinților, a altor membri de familie, a unor cadre didactice, administratori, antrenori, personalul din căminele de copii sau alt personal de ocrotire
Art. 20	☞ Drepturile copiilor care nu au familie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Copiii lipsiți de mediul familial trebuie să beneficieze de o protecție familială alternativă ➤ Nu se va recurge la plasarea copiilor în "instituții" decât în ultimă instanță ➤ Se va avea în vedere asigurarea continuității în educarea copilului, precum și originea etnică, religioasă, culturală și lingvistică a copilului
Art. 21	☞ Dreptul de a fi adoptat	<ul style="list-style-type: none"> ➤ În cazul adopției trebuie să primeze principiul intereselor supreme ale copilului ➤ Adopția poate fi autorizată numai de organele competente ➤ Adopția internațională este o măsură de ultimă instanță în cazul în care nu se găsește un plasament corespunzător în țara de origine ➤ Adopția internațională nu trebuie să conducă la obținerea unor câștiguri materiale necuvenite ➤ Țările sunt chemate să încheie tratate
Art. 22	☞ Dreptul copiilor de a obține statutul de refugiați	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Copiii refugiați beneficiază de aceleași drepturi care li se acordă refugiaților prin Convenția privind statutul refugiaților din 1951 ➤ Ca refugiați, copiii au dreptul de a nu fi returnați într-o țară unde ar putea fi în pericol

Art. 23	☞ Drepturile copiilor cu dizabilități	➤ Copiii cu dizabilități au nevoie de o îngrijire specială, adică de servicii care să le permită să ducă o viață împlinită și decentă. Aceste servicii trebuie să fie furnizate gratuit, în măsura posibilităților
Art. 24	☞ Dreptul la sănătate și la serviciile de sănătate	➤ Statele au obligația de a lua măsuri concrete pentru a asigura copiilor cea mai bună stare de sănătate și cele mai bune servicii, în următoarele domenii: ➤ Reducerea mortalității infantile și în rândul copiilor sub 5 ani ➤ Asigurarea accesului tuturor copiilor la asistență medicală ➤ Asigurarea asistenței primare înainte de a se investi în tehnologii avansate și servicii necesare unui număr mai mic de persoane ➤ Asigurarea asistenței medicale pre- și post-natale pentru mame ➤ Eliminarea malnutriției și bolilor ➤ Asigurarea unei educații sanitare pentru copii și părinți ➤ Eliminarea practicilor tradiționale care pot fi dăunătoare pentru sănătatea copiilor
Art. 25	☞ Dreptul la verificarea periodică a plasamentului	➤ Nu se poate uita pur și simplu de copiii care au fost plasați în familii sau în instituții ➤ Situația lor trebuie să fie verificată periodic pentru a li se putea îmbunătăți situația
Art. 26	☞ Dreptul la asistență și la asigurări sociale	➤ Măsurile de asistență socială trebuie să fie orientate de interesele supreme ale copilului
Art. 27	☞ Dreptul la un nivel de trai decent	➤ Părinților le revine în primul rând responsabilitatea de a asigura copiilor condițiile de viață necesare pentru dezvoltarea acestora ➤ Guvernele trebuie să asigure părinților programele de care au nevoie în îndeplinirea acestei îndatoriri
Art. 28	☞ Dreptul la educație	➤ Învățământ primar gratuit și obligatoriu ➤ Diferite forme de învățământ secundar accesibile și gratuite pentru toți ➤ Învățământ superior accesibil tuturor ➤ Disciplina școlară compatibilă cu principiile CRC
Art. 29	☞ Dreptul la educație în spiritul valorilor	➤ Educația trebuie să urmărească dezvoltarea personalității, talentelor și aptitudinilor copiilor; trebuie să asigure pregătirea acestora pentru viața într-o societate liberă; și să îi învețe să prețuiască și să aplice în viață drepturile omului, pacea și toleranța
Art. 30	☞ Drepturile copiilor care aparțin unor minorități sau ale copiilor autohtoni	➤ Dreptul de a se bucura de propria cultură ➤ Dreptul de a-și practica propria religie ➤ Dreptul de a-și folosi propria limbă ➤ Asigurarea acestor drepturi trebuie să fie orientată de principiul intereselor supreme ale copilului
Art. 31	☞ Dreptul la joacă, odihnă și activități recreative	➤ Timp liber ➤ Contacte suficiente cu alți copii în timpul liber ➤ Participarea la activități culturale ➤ Timp suficient pentru odihnă
Art. 32	☞ Protecție împotriva exploatarei economice	➤ Statele trebuie să facă următoarele trei lucruri: ➤ să stabilească vârsta minimă de angajare ➤ să adopte reglementări corespunzătoare cu privire la programul și condițiile de muncă ➤ să prevadă sancțiunile corespunzătoare ➤ Copiii trebuie să fie protejați de orice fel de muncă prin care ar putea fi compromisă educația sa, care este periculoasă, sau care poate dăuna sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale morale sau sociale
Art. 33	☞ Protecție împotriva abuzului de droguri	➤ Protecție împotriva folosirii de substanțe interzise de tratatele internaționale, printre care nu se numără alcoolul și tutunul

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Printre măsurile necesare pentru a realiza acest lucru se numără adoptarea unei legislații corespunzătoare, organizarea unor activități educaționale și a unor programe sociale
Art. 34	☞ Protecția împotriva exploatării și abuzului sexual	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Abuzul sexual se referă la implicarea unui copil în relații sexuale împotriva voinței sale; sau la întreținerea unor relații sexuale cu copii care nu au ajuns la vârsta la care își pot da consimțământul, sau care sunt sub influența sau controlul persoanei care comite actele de abuz ➤ Exploatarea sexuală se referă la folosirea copiilor în scopul prostituției, pentru producerea unor materiale sau spectacole cu caracter pornografic
Art. 35	☞ Protecția împotriva vânzării, traficului și răpirii	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Traficul cu copii este cumpărarea și vânzarea organizată de copii prin intermediari ➤ Răpirea copiilor are de obicei ca scop vânzarea acestora pentru adopție, activități sexuale sau pornografice ➤ Statele sunt îndemnate să adopte măsuri multilaterale și bilaterale
Art. 36	☞ Protecția împotriva altor forme de exploatare	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Acesta este un articol al cărui rol este să înglobeze protecția împotriva oricăror alte forme de exploatare care nu au fost menționate în mod expres în CRC
Art. 37	☞ Dreptul de a nu fi supus la tortură și la privarea de libertate	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nici un copil nu poate fi privat de libertate în mod arbitrar ➤ Toți copiii au dreptul de a fi tratați cu omenie
Art. 38	☞ Protecție împotriva conflictelor armate	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Statele se vor abține de la a înrola în forțele lor armate copii care nu au împlinit vârsta de 15 ani ➤ Atunci când încorporează copii peste vârsta de 15 ani, statele se vor strădui să-i înroleze cu prioritate pe copiii mai mari, mai apropiați de vârsta de 18 ani
Art. 39	☞ Dreptul la recuperare	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Copiii care au suferit unele vătămări fizice și psihologice din cauza abuzului, neglijării, exploatării, torturii și a pedepselor sau tratamentelor crude, inumane sau degradante sau a unor conflicte armate vor trebui să beneficieze de servicii de recuperare după vătămările fizice și traumele psihologice și vor trebui să fie sprijiniți în reintegrarea socială
Art. 40	☞ Dreptul la justiția juvenilă	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Un copil acuzat de comiterea unei infracțiuni are dreptul: ➤ de a fi considerat nevinovat până la dovedire vinovăției sale ➤ de a fi informat despre acuzațiile care i se aduc ➤ de a avea acces la asistență juridică ➤ de a beneficia de o judecată dreaptă, rapidă și imparțială ➤ de a nu fi constrâns să depună mărturie în defavoarea sa ➤ de a avea acces la un interpret ➤ de a i se respecta dreptul la intimitate în toate etapele procedurilor judiciare ➤ statele sunt îndemnate să stabilească vârsta minimă a răspunderii penale

Repere bibliografice:

Ghidurile și manualele de „Educație pentru cetățenie democratică” – MEEdC și UNICEF, editura MarLink, Bucuresti editiile 2003-2005,

„Ghidul profesorului” – EDDO

„Management educațional pentru instituțiile de învățământ” – MEEdC, Bucuresti 2001

Baban, Adriana (coordonator) - Consiliere si orientare , Bucuresti, Humanitas Educational, 2002

Rachel Hodgkin și Peter Newell - Manual pentru implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului, UNICEF, 2004

Drepturile copilului, Manualul formatorului – elaborat de un grup de experți în cadrul proiectului “Să nu excludem nici un copil”, versiune în limba română coordonată de FONPC

Nina Cugler: Participarea copiilor, Raport de cercetare, Editura Speed Promotion, 2003

Nina Cugler, coordonator, Dosar educativ, Editura Ars Docendi, 1999

Rolul și responsabilitățile asistenților sociali în protecția și promovarea drepturilor copilului, ANPDC, Editura Trei, 2006

Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului, versiunea UNICEF, 2000

O lume demnă pentru copii, Documente asumate la Sesiunea Specială dedicată copiilor a ONU, UNICEF, București, Editura MarLink, 2003

România educației, România cercetării – Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza și elaborarea politicilor în domeniul educației și cercetării, București, 2007

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Avocatul elevului - Ghid metodologic I, APDD – Agenda 21, București, 2006

Avocatul elevului - Ghid Metodologic II, APDD – Agenda 21, București, 2007